

Pelastustoimen arvioiva valvontamenetelmä -hankkeen loppuraportti

Mannila Tanja
Soila Antti

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Hankkeen toteutus.....	5
2.1. Aikataulu	5
2.2. Henkilöresurssit	6
2.3. Viestintä.....	8
2.4. Talous	10
2.5. Työtavat.....	10
3. Arvioivan valvontamenetelmän sisältö ja rakenne.....	13
3.1. Valvontamenetelmän sisältö.....	13
3.2. Valvontamenetelmän rakenne	13
3.3. Tarkastusohjeet ja infotekstit.....	18
3.4. Valvontasisältöjen ylläpitotarpeet	20
4. Tekniset määrittelyt	21
5. Arviointi.....	24
5.1. Arviointituloksen muodostuminen	24
5.2. Arviointiraportti.....	25
5.3. Arviointitulosten hyödyntäminen	27
6. Käyttöönottosuunnitelma ja koulutusmateriaali.....	28
7. Lopuksi	30
7.1. Jatkokehitystarpeet	30
7.2. Palaute hankemallista	31
Liitteet.....	32

1. JOHDANTO

Pelastustoimen arvioiva valvontamenetelmä -hankkeen tavoitteena on ollut luoda uusi, valtakunnallinen toimintamalli pelastuslaitosten valvontatyöhön. Merkittävää roolia uuden toimintamallin luomisessa on näytellyt tahtotila ja tavoite käyttää uutta valvontamenetelmää mobiilisti. Luontevaa onkin ollut yhdistää havaintojen kirjaamiseen käytettävä työväline arvioinnin muodostamisen kanssa.

Käytännössä arvioiva valvontamenetelmä, joka hankkeen aikana nimettiin Arviksi, on siis sekä toimintamalli, mutta tulevaisuudessa myös konkreettinen, sähköinen työväline osana uutta onnettomuuksien ehkäisyn sovellusta. Arvin avulla 1) määritetään valvonnan sisällön kullekin valvontakohteelle, 2) kirjataan havainnot valvontakäynnin aikana ja 3) muodostetaan arviointitulokset kohteen turvallisuustasosta. Nämä kaikki kolme ominaisuutta muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden, jotka mahdollistavat sen, että arviointi on sisäänrakennettu osa valvontaa, eikä havaintoja tarvitse kirjata uudelleen useisiin eri järjestelmiin.

Hanke käynnistettiin kesällä 2019, jotta arvioivan valvontamenetelmän määrittelyt olisivat hyvissä ajoin valmiina sisällytettäväksi uuteen onnettomuuksien ehkäisy -sovellukseen eli OE-sovellukseen. Hankkeen tavoitteena oli luoda sisällölliset ja tekniset määrittelyt arvioivalle valvontamenetelmälle. Lisäksi hankkeessa oli tavoitteena tuottaa käyttöönottosuunnitelma sekä tarvittavat koulutusmateriaalit valvontamenetelmän käyttöönottovaihetta varten.

Tavoitteena yhtenäiset käytännöt

Tarve yhtenäistää niin laintulkintoja, valvontakäytäntöjä kuin käytettäviä menetelmiäkin on tunnistettu laajasti ja tuotu esiin muun muassa pelastustoimen uudistushankkeen yhteydessä. Uusi yhteinen onnettomuuksien ehkäisy -sovellus tarjoaa tähän erinomaisen mahdollisuuden.

Uusista yhteisistä työvälineistä ja toimintamalleista hyötyvät niin valvonnan tekijät kuin pelastuslaitoksetkin. Valvonnan tekijöille uusi sovellus on työtä helpottava ja tukeva työväline, ja pelastuslaitoksille se tarkoittaa mahdollisuutta kerätä ja analysoida valvonnasta saatavaa tietoa vertailukelpoisesti ja hyödyntää tietoja riskiperusteisessa valvonnan suunnittelussa.

Keskeinen tavoite, johon tällä kaikella pyritään, on kuitenkin kyetä tuottamaan pelastuslaitosten asiakkaille entistä yhdenmukaisempaa, tasapuolisempaa ja tasalaatuisempaa palvelua, ja sitä kautta vaikuttaa positiivisesti kohteiden turvallisuustasoon.

Aiemmat arviointimenetelmän ja hanketta varten tehty pohjatyö

Viimeisten vuosien aikana pelastuslaitokset ovat käyttäneet valvontatoiminnassaan pääasiassa kahta erilaista arviointimenetelmää: omatoimisen varautumisen auditointia (tai arviointia) ja Tutoria. Näistä omatoimisen varautumisen auditointia on käyttänyt muutama pelastuslaitos ja Tutoria yksi. Osalla pelastuslaitoksista ei ole ollut käytössä mitään arviointimenetelmää.

Yleisesti arviointimenetelmien kehittämisen taustalla on ollut tarve saada tietoa kohteiden turvallisuustasosta, jotta valvontatoimintaa voidaan kohdistaa niihin kohteisiin, joissa tuen tarve on suurin. Vaatimus suunnitella valvontaa riskeihin perustuen on kirjattu myös pelastuslakiin. Arviointimenetelmien avulla on haluttu lisäksi muun muassa seurata arviointitulosten kehittymistä ja sitä kautta arvioida myös valvonnan tuloksellisuutta, luoda valvonnan tekijöille yhtenäinen runko valvonnan tekemistä varten sekä lisätä keskustelua ja vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa.

Olemassa oleviin arviointimenetelmiin liittyen on tunnistettu myös useita kehityskohtia, jotka ovat omalta osaltaan myötävaikuttaneet laajemman kehitystyön käynnistämiseen. Jo ennen hankkeen alkamista pelastuslaitokset aloittivat yhteisen kehitystyön käytössä olevien valvontamenetelmien

kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi. Uudenmaan pelastuslaitokset perustivat vuoden 2018 alussa aiheen ympärille työryhmän, joka laajennettiin vuotta myöhemmin valtakunnalliseksi.

Hankkeessa työtä jatkettiin työryhmän jo tekemän työn pohjalta. Sisältömäärittelyjen osalta työryhmä oli muun muassa jo kartoittanut ja kuvannut kokonaisuutta, josta pelastusviranomaisen valvontatoiminta koostuu, sekä laatinut arviointikriteeristön rungon. Työryhmässä oli lisäksi ehditty käydä paljon keskustelua sekä tunnistaa monia haasteita, jotka arviointimenetelmään ja sen toimintalogiikkaan liittyvät.

Tiettyjä, jo työryhmätyöskentelyn aikana muodostuneita lähtökohtia pyrittiin noudattamaan myös hankkeen toteuttamisen ajan. Näitä olivat muun muassa:

- Valvontamenetelmän sisältö noudattaa pelastusviranomaisen toimivaltaa.
- Arvioitavien asioiden on muodostuttava kohteen koon ja ominaisuuksien perusteella.
- Kehitystyössä huomioidaan sekä asiakkaan, valvonnan tekijän että pelastuslaitoksen näkökulma.
- Arviointiasteikko on neliportainen.
- Arviointiasteikon lakisääteiset vaatimukset ylittävä taso on oltava riittävän helposti saavutettavissa ja sen on kannustettava asiakasta parantamaan turvallisuustasoaan.
- Työvälineen on sisällettävä valvonnan tekemistä tukevia infotekstejä ja siten tuettava myös niitä, jotka eivät tee valvontatyötä päätoimisesti.
- Työväline on sähköinen ja mobiilisti käytettävä.

Hankkeen aikana kehitetty uusi arvioiva valvontamenetelmä, Arvi, ei perustu minkään olemassa olevan arviointimenetelmän toimintalogiikkaan tai sisältöihin. Kehitystyössä on kuitenkin pyritty mahdollisimman paljon huomioimaan sekä niitä hyviä asioita että ongelmakohtia, joita jo käytössä olleisiin arviointimenetelmiin on liittynyt.

Hankkeen päättyessä

Hankkeen päättyessä kesällä 2020 OE-sovelluksen hankinta on edelleen kesken, eikä tarkkoja hankinta- tai käyttöönottopäivämääriä ole vielä tiedossa. Valmiina jo nyt on suuri määrä dokumentteja, joihin on kuvattu valvontatyön sisältöä sekä sovelluksen suunniteltuja toiminnallisuuksia. Materiaalien toivotaan palvelevan valvontatyötä tekeviä henkilöitä jo ennen varsinaisen sähköisen työvälineen käyttöönottoa.

Laaditut valvontasisällöt julkaistaan myös asiakkaiden vapaasti saataville Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston nettisivuilla (www.pelastuslaitokset.fi). Valvonnan sisältö ja pelastusviranomaisen vaatimukset eivät voi olla salaisuuksia.

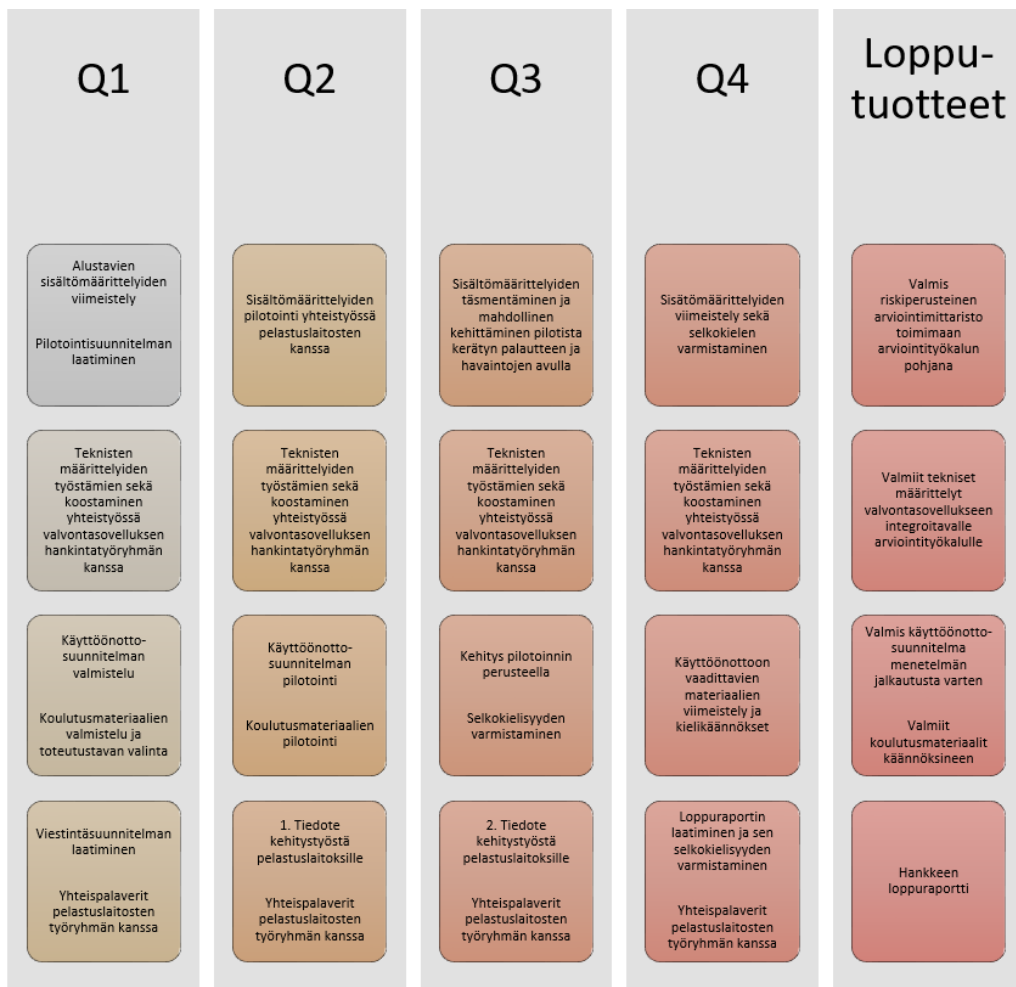
2. HANKKEEN TOTEUTUS

Hankkeelle asetetut tavoitteet olivat luoda arvioivalle valvontamenetelmälle

- sisällölliset määrittelyt
- tekniset määrittelyt
- käyttöönottosuunnitelma ja koulutusmateriaalit.

2.1. Aikataulu

Hankkeelle laaditussa alkuperäisessä työsuunnitelmassa hankkeelle asetetut keskeiset tavoitteet oli jaoteltu teemoittain ja ajoitettu neljälle kvartaalille (kuvio 1). Ohjausryhmälle esitettiin vuoden aikana tähän aikataulukseen liittyen joitakin muutoksia ja tarkennuksia (kuvio 2).

Kuvio 1: Alkuperäinen aikataulutus hankkeen työsuunnitelmassa

Keskeisimpänä muutoksena sisällöllisten määrittelyjen pilotointi siirrettiin alkuvuoteen 2020. Hanke alkoi kesäkuussa kesken kesälomakauden, mikä tarkoitti, ettei ajankohta sisältömäärittelyjen työstämiseksi tarvittavien yhteistyöpalaverien tai työpajojen järjestämiseen ollut paras mahdollinen. Siirtämällä pilotti vasta vuoden 2020 alkuun ehdittiin sisältömäärittelyt valmistella mahdollisimman valmiiseen muotoon pilottia varten. Lisäksi se antoi pelastuslaitoksille riittävästi aikaa viestiä asiasta oman pelastuslaitoksensa sisällä sekä ottaa pilotointi huomioon seuraavan vuoden valvontatyön

suunnittelussa ja aikatauluttamisessa. Loppuvuodelle ajoitettuna pilotti olisi saattanut aiheuttaa vaikeuksia löytää sopivia pilottikohteita, kun suuri osa vuoden valvontakohteista oli jo jaettu.

	Kesä-elo 2019	Syys-joulu 2019	Tammi-maalis 2020	Huhti-kesä 2020	Lopputuotteet
Sisällölliset määrittelyt	Alustavien sisältö-määrittelyjen stilisointi Asiantuntija-tarkistusten suunnittelu ja aikatauluttaminen	Sisällön asiantuntija-tarkistukset Kohdetyyppikohtaisten tarkastuspolkujen määrittäminen Pilotointisuunnitelman ja -materiaalien laatiminen	Sisällön pilotointi pelastuslaitoksissa ja palautteen kerääminen	Viimeistely pilotin perusteella Kielenhuolto	Valmiit valvontasisällöt
Tekniset määrittelyt	Toiminnallisuksien alustava hahmottelu	Kohteen taustatietojen ja ominaisuuksien vaikutusten määrittäminen tarkastuspolun muotoutumiseen	Käyttäjätarinoiden kirjoittaminen ja toiminnallisuksien tarkempi kuvaaminen	Teknisten määrittelyjen viimeistely	Valmiit tekniset määrittelyt valvontamenetelmän integroimiseksi osaksi valvontasovellusta
Koulutusmateriaalin laatiminen ja käyttöönoton valmistelu	Alustavan käyttöönotto-suunnitelman laatiminen sekä siihen liittyvien koulustarpeiden kartoittaminen	n/a	Koulutusmateriaalin suunnittelu	Koulutusmateriaalien laatiminen ja kielenhuolto Koulustilaisuutena toimiva loppuseminaari	Koulutusmateriaalit Vähintään kaksi koulutettua henkilöä per pelastuslaitos
Viestintä	Viestintäsuunnitelman laatiminen Esittelymateriaalien laatiminen ja laittaminen jakoon	Uutislehti nro 1 Uutislehti nro 2	Vierailut pelastuslaitoksissa Uutislehti nro 3	Uutislehti nro 4 Hankkeen päätöstilaisuus	Päätöstilaisuus, loppuraportti

Kuvio 2: Ohjausryhmän kanssa sovittu, muokattu aikataulus

Myös koulutusmateriaalien laatimisen sekä kielenhuollon aikataulua lykättiin alkuperäiseen suunnitelmaan nähden eteenpäin. Molemmat hoidettiin vasta hankkeen loppupuolella, jolloin näkemys OE-sovelluksen kehittämisen aikataulusta – ja siten myös arvioivan valvontamenetelmän käyttöönottoaikataulusta – oli selkeämpi ja sekä sisällölliset että tekniset määrittelyt mahdollisimman valmiita.

2.2. Henkilöresurssit

Hankkeen keskeiset henkilöresurssit koostuivat hanketyöntekijöistä, hankkeen ohjausryhmästä, pelastuslaitosten edustajista koostuvasta työryhmästä sekä muista pelastuslaitoksella työskentelevistä asiantuntijoista, joiden osaamista hyödynnettiin valvontamenetelmän kehittämiseen. Lisäksi yhteistyötä tehtiin muun muassa muiden viranomaistahojen kanssa.

Hanketyöntekijät

Hankkeessa työskenteli palkattuna kaksi täyspäiväistä hanketyöntekijää: projektipäällikkö Tanja Mannila ja asiantuntija Antti Soila. Hanketyöntekijöiden työnantajana toimi hankkeen ajan Kuntaliitto Palvelut Oy, josta käsin toimivat myös kumppanuusverkoston kehittämisspäällikkö sekä koordinaattori.

Monista aiemmista kumppanuusverkoston hankkeista poiketen hankkeeseen oli resursoitu kahden henkilön työpanos. Tämä sekä mahdollisti laajamittaisen kehitystyön, mutta myös vähensi avainhenkilöriskiä, toimi laadunhallinnan välineenä sekä mahdollisti tehtävien jakamisen hankehenkilöiden kesken erilaiset mielenkiinnon kohteet ja osaamisalueet huomioiden.

Ohjausryhmä

Hankkeen ohjausryhmä koostui pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelualueen, Sisäministeriön pelastusosaston, pelastuslaitosten yhteisten ICT-hankkeen sekä Pelastusopiston edustajista:

- Pekka Itkonen, Helsingin kaupungin pelastuslaitos (puheenjohtaja)
- Kati Tillander, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos (varapuheenjohtaja)
- Timo Rantala, Lapin pelastuslaitos
- Pekka Mutikainen, Pirkanmaan pelastuslaitos
- Marjo Oksanen, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
- Jukka Kangasvieri, Pelastustoimen yhteinen ICT-hanke (varajäsen Jukka Ylikarjula)
- Jani Jämsä, Pelastusopisto (varajäsen Ismo Kärkkäinen)
- Jaana Rajakko, Sisäministeriön pelastusosasto.

Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana kuusi kertaa.

Pelastuslaitosten työryhmä

Pelastuslaitosten edustajista koostuvat työryhmä aloitti toimintansa jo ennen hankkeen alkamista. Työryhmä aloitti ensin HIKLU-kokoonpanolla vuoden 2018 alussa ja ryhmä laajennettiin sen jälkeen vuoden 2019 valtakunnalliseksi, ja mukaan liittyivät edustajat Pirkanmaan, Oulu-Koillismaan, Varsinais-Suomen sekä Etelä-Savon pelastuslaitoksilta. Hankkeen alkaessa työryhmään nimettiin lisäksi edustaja Pelastusopistolta.

Hankkeen aikana työryhmään kuuluivat:

- Aleksi Mertsalmi, Pirkanmaan pelastuslaitos (1.9.2019 asti Arto Kärki)
- Kari Kummunsalo, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Ville Lindroos, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Samuli Karvinen, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Jarkko Heikkinen, Oulu-Koillismaan pelastuslaitos
- Ari Päivärinta, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
- Göran Forsell, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
- Anette Aschan, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
- Jonas Sjelvgren, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos (31.10.2019 asti Päivi Tammi)
- Raki Salmela, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos (15.12.2019 asti Henna Piisku)
- Janne Rautasuo, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- Riku Leppänen, Helsingin kaupungin pelastuslaitos
- Tanja Seppälä, Helsingin kaupungin pelastuslaitos
- Ismo Kärkkäinen, Pelastusopisto

Hankkeen aikana työryhmän tehtävänä oli osallistua valvontamenetelmän kehitystyöhön, kommentoida hanketyöntekijöiden ehdottamia ratkaisuja sekä toimia yhteyshenkilöinä pelastuslaitosten suuntaan mm. pilotin järjestelyiden osalta. Työryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä kymmenen kertaa.

Muut resurssit

Asiantuntijatahoina on hyödynnetty pelastuslaitoksilta sekä yksittäisiä henkilöitä että asiantuntijaryhmiä. Asiantuntijat ovat osallistuneet sisällöllisten määrittelyjen sisällöntuottoon, tarkistamiseen ja kommentoimiseen. Valtakunnallisista ryhmistä on hyödynnetty muun muassa kumppanuusverkoston valvonnan sekä kemikaalivalvonnan asiantuntijaverkostoja.

Sisältömäärittelyiden kommentointiin ja työstämiseen on osallistunut myös henkilöitä muun muassa Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta sekä Suomen pelastusalan keskusjärjestöstä. Arvioinnin muodostumislogiikkaa suunniteltaessa tutustuttiin elintarvikevalvonnassa käytettävään Oiva-hymy raporttiin Ruokaviraston kehittämisasiantuntijan avustuksella. Asiakasnäkökulmaa kehitystyöhön on saatu Senaatti-kiinteistöiltä.

2.3. Viestintä

Hankkeen etenemisen seuraaminen haluttiin tehdä viestinnän avulla mahdollisimman helpoksi, ja viestiä pyrittiinkin matalalla kynnyksellä. Sekä hankkeesta että kehitteillä olevasta uudesta työvälineestä haluttiin kertoa avoimesti ja kiinnostavasti. Tehdyn viestinnän haluttiin toimivan osaltaan myös tulevaa käyttöönottoa tukevin materiaaleina; mitä tutummaksi valvontamenetelmä on tehty jo hankkeen aikana ja mitä paremmin tulevat käyttäjät on sitoutettu, sitä helpompaa tulee olemaan menetelmän käyttöönotto.

Uutislehdet

Tärkein viestintäkanava kaikkien pelastuslaitoksilla valvontatyötä tekevien suuntaan olivat hankkeen uutislehdet (kuva 1). Uutislehtiä tehtiin kaikkiaan neljä kappaletta ja ne julkaistiin tasaisin väliajoin hankkeen aikana. Uutislehtien avulla kerrottiin sekä hankkeen etenemisestä että esiteltiin työvaiheiden tuloksia. Lisäksi lehtiin sisällytettiin myös yleisempää asiaa valvontatoiminnan taustoista sekä valvontamenetelmän kehitystyöhön vaikuttavista seikoista.

Kuva 1: Hankkeen aikana julkaistujen uutislehtien kannet

Lehdet toimitettiin pelastuslaitoksille sähköisesti. Kumppanuusverkoston koordinaattori välitti uutislehdet turvallisuuspalvelualueelle ja projektipäällikkö hankkeen ohjausryhmälle, työryhmälle sekä valvonnan asiantuntijaverkostolle. Samalla jakelulla toimitettiin myös muita hankkeen etenemiseen liittyviä viestejä, kuten ilmoittautumisohjeita hankkeen tilaisuuksiin. Kumppanuusverkoston koordinaattori sisällytti tärkeimpiä hankkeeseen liittyviä uutisia myös pelastuslaitoksille toimitettuihin Feeniks-uitiskirjeisiin.

Microsoft Teams

Tiiviisti hankkeen parissa työskenteleville tahoille (työryhmä, ohjausryhmä ja pilotointiryhmä) perustettiin tiimit Microsoft Teamsiin. Teams toimi kanavana jakaa materiaaleja, minkä lisäksi hanketyöntekijät tuottivat työryhmän ja ohjausryhmän Teams-kanaville viikoittain raportin hankkeen etenemisestä (kuva 2).

Soila Antti 14.2 15.04 👍 1

Viikko 7: "Ystävä on henkilö, jolle voin olla vilpittön. Hänen seurassaan voin ajatella ääneen." - Ralph Waldo Emerson

- Rakkaat ystävät! Viikko on ollut pitkä, mutta tuottoisa. Asiat ovat edenneet hyvää tahtia eteenpäin ja olemme vihdoin ehtineet ottaa käsittelyyn myös muutaman sellaisen asian, joihin ei aiemmin vielä ole ollut aikaa.
- OE-sovellusporukan kanssa käyty palaveri maanantaina vahvisti, että olemme oikeilla raiteilla teknisten määrittelyjen kanssa. Kävimme läpi myös ensimmäisiä arvioivan valvontamenetelmän käsitelmälli- ja tietovirtakaavioluonnoksia. Erityisesti käsitelmälli on saatu jo hyvään vaiheeseen palaverissa sovitut muokkaukset tekemällä. Tietovirtakaavioon tulee huomattavasti enemmän sisältöä, joten sen työstäminen kestää hieman pidempään.
- Laitoimme viikolla sekä teille että ohjausryhmälle kyselyn päätöstilaisuuden mieluisammasta paikkakunnasta (Vantaa vai Tampere?). Tampereen etuna on keskeisempi sijainti koko Suomen mittakaavassa, mutta vielä kohtuullinen matka myös PKS-seudulta. Vantaa etuna on lentokentän läheisyys ja lyhyet välimatkat PKS-seudulla. Voitte vaikuttaa valintaan vielä hetken aikaa. Ryhdymme pyytämään tarjouksia mahdollisista kokouspaikoista ensi viikon aikana.
- Kotimaisten kielten keskusta on lähestytty liittyen materiaalien kielenhuoltotarpeisiin. Vastausta vielä odotellaan.
- Esitystä materiaalien ylläpidosta hankkeen päättymisen jälkeen on jäsenelty ja esitys saadaan ohjausryhmän ja työryhmän nähtäville lähitulevaisuudessa.
- Olemme tällä viikolla aloittaneet myös arvioinnin muodostumiseen liittyvän pohdinnan. Elintarvikevalvonnassa käytettävässä Oiva-raporteissa on nähtävissä paljon yhtäläisyyksiä mm. arvioivan valvontamenetelmän rakenteeseen. Myös lopullisen arvioinnin muodostumisessa voidaan hyödyntää joitakin OIVA-raportin ominaisuuksia.
 - Asiakkaalle menevän raporttipohjan ensimmäiset luonnokset on saatu tehtyä. Tarkemman esimerkiksi valvonnan suunnittelun käyttöön menevän arvioinnin laskukaavan työstäminen jatkuu ensi viikolla.
- Olemme laatineet lyhyen [yhteenvedon](#) tammikuussa tekemistämme pelastuslaitosvierailuista. Se on nähtävillä tiedostot välilehdellä.
- Pelastuslaitosvierailuilla osallistujien esittämistä toiveista on tehty koonti. Myös tämä [taulukko](#) löytyy tiedostot välilehdeltä.
- Välitilitys on toimitettu Palonsuojelurahastolle keskiviikkona.

T. Tanja ja Antti

[Näytä vähemmän](#)

← Vastaa

Kuva 2: Esimerkki hankkeen aikana ohjaus- ja työryhmälle toimitetuista viikkotiedotteista.

Viikkoseurannan tavoitteena oli mahdollistaa halukkaille työn etenemisen lähes reaaliaikainen seuranta ilman sähköpostiviestejä tai liiallista infoahkyä.

Hankkeen esittelytilaisuudet

Noin hankkeen puolivälissä tammi–helmikuussa 2020 järjestettiin yhteensä kymmenen valvontamenetelmän esittelytilaisuutta. Kahdeksan tilaisuuksista järjestettiin pelastuslaitoksissa ympäri Suomea ja kaksi etätilaisuuksina Teamsin välityksellä. Hankkeen ja arvioivan valvontamenetelmän esittelyn lisäksi esittelytilaisuuksien loppuun kuului lyhyt työpajaosuus, jossa osallistujilta kerättiin esimerkkihavaintoja valvontamenetelmän sisältöjen kehittämiseksi. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 196 henkilöä 21 pelastuslaitoksesta ja neljästä muusta organisaatiosta.

Tilaisuudet ajoittuivat valvontasisältöjä koskevan pilottijakson alkuun, joten niiden yhteydessä järjestettiin lisäksi pilottiryhmäläisten perehdytys. Pilottihenkilöstön perehdytyksiin osallistui 62 henkilöä 18 pelastuslaitokselta ja kaksi henkilöä Pelastusopistolta.

Päätöstilaisuus

Hankkeen päätöstilaisuus järjestettiin torstaina 4.6.2020. Alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti tilaisuus oli tarkoitus järjestää Tampereella perinteisenä seminaarina. Koronapandemian takia asetettujen kokoontumisrajoitusten takia tilaisuus jouduttiin kuitenkin muuttamaan etätilaisuudeksi ja se toteutettiin webinaarina Kunta.tv:n kautta. Osallistuminen tilaisuuteen oli mahdollista käytössä olleen viestiseinän kautta.

Yhteensä tilaisuutta osallistui saatujen katsojalukujen perusteella 194 henkilöä. Ilmoittautumistietojen perusteella heistä noin parikymmentä edusti muita kuin pelastuslaitoksia. Hankkeen tulosten jalkauttamiseksi tavoitteena oli, että tilaisuuteen olisi saatu vähintään kaksi

osallistujaa per pelastuslaitos. Ilmoittautumisten perusteella tämä tavoite toteutui lukuun ottamatta kahta pelastuslaitosta, joista osallistujia oli vain yksi kummastakin.

Päätöstilaisuuden tallenne on katsottavissa vuoden ajan Kunta.tv:n Internet-sivuilla osoitteessa: <https://www.kunta.tv/suorat-lahetykset/pelastustoimen-arvioiva-valvontamenetelma-hankkeen-paatoswebinaari-4-6-2020/>.

2.4. Talous

Hankkeen rahoitus koostuu 77 % Palosuojelurahaston myöntämästä avustuksesta ja 23 % pelastuslaitosten omarahoitusosuudesta. Pääosa Palosuojelurahaston myöntämästä rahoituksesta kohdentui hanketyöntekijöiden palkkoihin, henkilösivukuluihin ja muihin yleiskustannuksiin. Pieni osuus oli varattu hankkeessa syntyvien matka-, kokous- ja kielenhuoltokulujen kattamiseen. Alun perin selkokielisyyteen varatut resurssit täsmennettiin ohjausryhmän kanssa sovitun mukaisesti kohdennettavan yleiseen kielenhuoltoon, ei varsinaiseen selkokieleen.

Kokonaisuutta katsoen hanke pysyi budjetissa. Palkkakustannusten osalta tapahtui suunniteltuun budjettiin nähden pieni ylitys, mutta muilta osin budjetti pääosin alitettiin. Koronapandemiasta johtuneiden matkustus- ja kokoontumisrajoitusten takia lähes kaikki kevään palaverit muutettiin etäpalaveriksi, joka osaltaan vähensi syntyneitä kokous- ja matkakustannuksia.

Myös pelastuslaitosten omarahoitusosuus toteutui suunnitellusti. Omarahoitusosuus hankkeelle koostui pelastuslaitosten asiantuntijoiden hankkeen toteuttamiseen käyttämästä työajasta. Pelastuslaitosten edustajat käyttivät hankkeeseen työaikaa ohjausryhmän ja työryhmän jäseninä sekä osallistumalla valvontasisältöjen laatimiseen, tarkistamiseen ja kehittämiseen. Merkittävä osuus omarahoitusosuudesta koostui pilotoinnista, jota pelastuslaitosten edustajat tekivät omissa valvontakohteissaan alkuvuodesta 2020.

2.5. Työtavat

Pääosa hankkeessa tehdystä kehitystyöstä tapahtui hanketyöntekijöiden toimesta. Se, että hankkeessa työskenteli kaksi henkilöä, mahdollisti yhteisen ideoinnin ja eriävistäkin näkemyksistä ja tulkinnoista keskustelemisen. Laajojen valvontasisältöjen hahmottamiseksi apuna hyödynnettiin paljon erilaisia tulosteita, jotka ajoittain peittivätkin suuren osan työhuoneen seinäpinta-alasta.

Tärkeässä roolissa olivat myös palaverit ja erilaiset työpajatyöskentelyt asiantuntijoiden kanssa sekä sisältömäärittelyille pilotointi, joista on kerrottu tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

Asiantuntijapalaverit ja -työpajat

Asiantuntijapalavereja pidettiin sekä sisältömäärittelyjen että teknisten määrittelyjen tekemiseksi ja tarkastamiseksi. Palautteen saaminen varsin keskeneräisissäkin työvaiheissa ohjasi sisältöjen luomista suuntaan, jossa valvontamenetelmän loppukäyttäjien tarpeet on toivottavasti huomioitu mahdollisimman hyvin.

Laadittujen valvontasisältöjen laatimisessa sekä tarkistamisessa hyödynnettiin muun muassa hankkeen työryhmää, sekä valvonnan että kemikaalivalvonnan valtakunnallisia asiantuntijaverkostoja, sekä muita sopivaksi katsottuja asiantuntijoita ja asiantuntijaryhmiä. Pelastuslaitosten edustajien lisäksi mukana oli asiantuntijoita muun muassa Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:stä sekä Turvallisuus- ja kemikaalivirastosta Tukesista.

Osana palavereja järjestettiin monenlaista työpajatyöskentelyä. Erityisesti hankkeen työryhmän kanssa pyrittiin pidempien palaverien aikana käyttämään vaihtelevia työskentelytapoja.

OE-sovelluksen kehitystyöhön osallistuvien henkilöiden kanssa pidettiin hankkeen aikana säännöllisesti palavereita. Teknisten määrittelyjen osalta pidettyjen palaverien tavoite oli varmistaa, että määrittelyt ovat kattavia, oikeassa muodossa ja yhteensopivia OE-sovelluksen määrittelyiden kanssa. Lisäksi palavereissa saatiin arvokkaita neuvoja ja asiantuntijuutta teknisiin määrittelyihin liittyen.

Pilotointi

Valvontasisältöjen kehittämisessä keskeistä oli päästä testaamaan tehtyjen määrittelyjen toimivuutta todellisissa valvontakohteissa pilotin avulla. Tavoitteena oli kerätä palautetta ja käyttökokemuksia sekä selvittää:

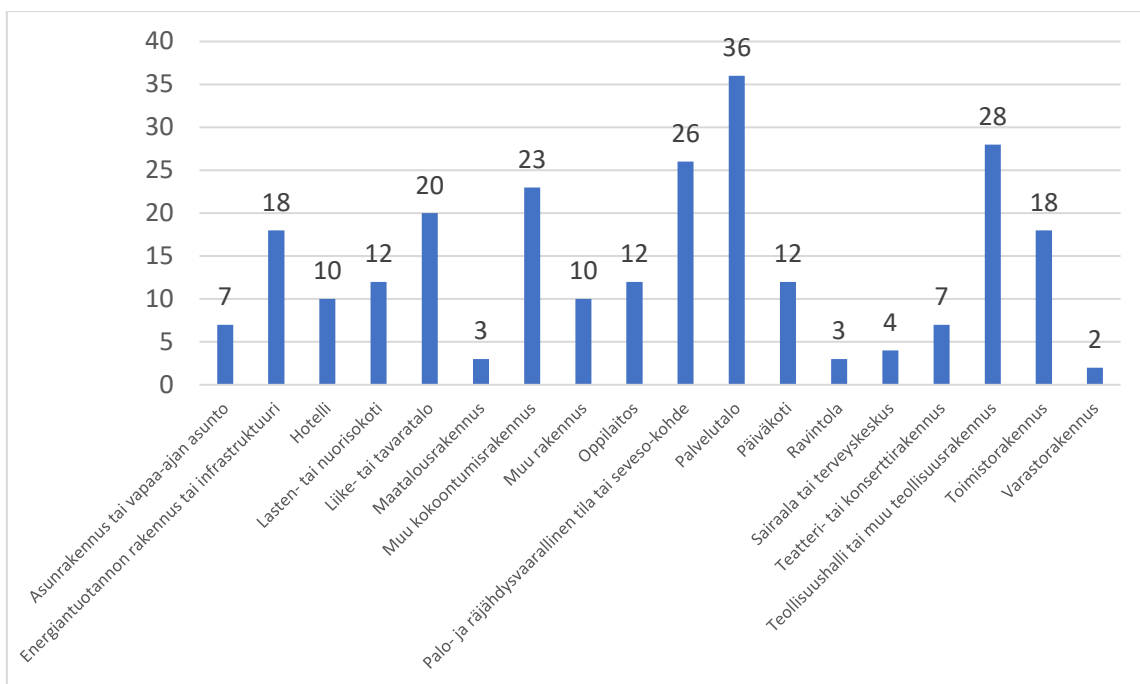
- onko sisällössä huomioitu kaikki ne asiat, joihin pelastusviranomaisen valvontavelvollisuus ulottuu
- onko rakenne sellainen, että valvottavat asiat ja oikea paikka niiden kirjaamiseen löytyvät helposti
- onko suunniteltu sisältö (mukaan lukien tarkastusohjeet ja infotekstit) hyödyllistä
- soveltuuko sisältö käytettäväksi kaikenlaisissa valvontakohteissa
- onko sisällössä asiavirheitä tai epäselvyyksiä.

Teknisen toteutuksen puuttuessa pilotissa ei ollut mahdollista testata suunniteltuja teknisiä toiminnallisuuksia tai kohteen arvioinnin muodostumista. Alustavat tekniset määrittelyt olivat pilottiryhmän tutustuttavissa, mutta niihin ei ryhmältä saatu yhtään kommenttia.

Teknisen toteutuksen puuttuminen rajoitti myös laajuutta, jossa materiaalien pystyttiin pilotoimaan. Ennen varsinaista pilotointia paperimuodossa olleiden pilottimateriaalien käytettävyyttä testattiin yhdessä hankkeen työryhmän kanssa ns. pilotin pilotissa. Pilotin pilotin perusteella pystyttiin määrittelemään yhteen kohteeseen sopiva määrä pilotoitavia moduuleja sekä muokkaamaan materiaaleja käytettävämmäksi. Pilotoitavien moduulien määrä rajoitettiin noin kolmeen moduuliin per valvontakäynti.

Varsinaisessa pilotissa pilotoitavana oli yhteensä 38 moduulia, joista jokaisesta toivottiin saatavan käyttökokemuksia mahdollisimman monipuolisesti eri kokoisista ja tyyppisistä valvontakohteista. Tämän varmistamiseksi pilottiryhmäläisille toimitettiin etukäteen toiveita pilottikohteiden valinnan suhteen. Käytännössä kohdevalintojen tekeminen oli kuitenkin pelastuslaitosten vastuulla. Kemikaali-ilmoituskohteita koskevien moduulien osalta moduulien määrittäminen valmiiksi ei ollut mahdollista, vaan niiden valinta jouduttiin jättämään pilotoijan tehtäväksi valvontakohteen ominaisuuksiin perustuen.

Pilottiryhmään osallistui yhteensä 56 henkilöä 18 pelastuslaitoksesta sekä Pelastusopistolta. Materiaaleja pilotoitiin 77 eri kohteessa, jotka kuuluivat 18 eri kohdetyyppiin (kuvio 3). Pilottiryhmään kuului usealla eri virkanimikkeellä toimivia tekijöitä ja myös henkilöitä, jotka eivät tee valvontatyötä päätoimisesti. Sisältöjen hyödyllisyydestä saatiin siis näkemystä myös eri taustalla, eri mittaisen työkokemuksen ja työnkuvan omaavilta henkilöiltä, vaikkakin pääosa pilotoijista edustikin päätoimisesti valvontatyötä tekevää henkilöstöä.

Kuvio 3: Pilottikohteiden kohdetyypit

Palautetta pilotoiduista valvontasisällöistä kerättiin palauteomakkeella, minkä lisäksi myös avoimen palautteen antaminen oli mahdollista. Palauteomakkeen kautta palautetta saatiin yhteensä 250 kappaletta kaikkiaan 32/38 moduuliin.

Palaute oli pääosin positiivista, joskin palaute myös osoitti laintulkinnassa olevia eriäväisyyksiä sekä valvontakäytäntöihin liittyviä eroja. Moduulien yleisarvosanan keskiarvoksi saatiin noin 3,8/5.

Palautteen perusteella tehtiin seuraavat suuremmat muutokset:

- Riskienarviointimoduulissa ”kohdekohtaisuus” valvontakohta poistettiin ja sen sisältö yhdistettiin ”riskienhallintatoimenpiteet” valvontakohtaan. Lisäksi valvontakohtaan lisättiin maininta poikkeamien hallinnasta.
- Pelastussuunnitelmamoduulissa ”omatoiminen varautuminen poikkeusoloissa” valvontakohdan nimi muutettiin muotoon ”omatoiminen varautuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa”.
- ”Rakennuksen ja sen ympäristön kunnossapito ja tilojen turvallinen käyttö” moduulin nimi muutettiin yksinkertaisempaan muotoon ”tilojen turvallinen käyttö”. Lisäksi sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin liittyvät valvontakohdat yhdistettiin
- Turva- ja merkkivalaistukseen liittyvät valvontakohdat siirrettiin osaksi poistuminen moduulia selkeyden vuoksi.
- Laitteiden osalta toimintakunto valvontakohdat yhdistettiin huolto- ja kunnossapito kohtiin.
- Ilmanvaihtolaitteisto moduulin rakennetta yksinkertaistettiin poistamalla kaksi valvontakohtaa.

Lisäksi esimerkkihavaintoihin, infoteksteihin ja tarkastusohjeisiin tehtiin täydennyksiä ja muokkauksia saatujen kommenttien perusteella.

3. ARVIOIVAN VALVONTAMENETELMÄN SISÄLTÖ JA RAKENNE

Valvontamenetelmän sisällöllä tarkoitetaan pelastusviranomaisen valvontavelvollisuuden piiriin kuuluvaa lainsäädäntöä ja siihen liittyvää substanssitettoa ja rakenteella tapaa, jolla tuo sisältö on luokiteltu ja järjestelty käytettäväksi valvontamenetelmässä.

3.1. Valvontamenetelmän sisältö

Valvontamenetelmän on haluttu keskittyvän vain niihin asioihin, jotka selkeästi kuuluvat pelastusviranomaisen toimivallan piiriin.

Pelastuslain (379/2011) 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. 2 ja 3 luku sisältävät yhteensä 25 pykälää (alakohdat mukaan lukien). Näistä kuusi on kaikkia koskevia yleisiä velvollisuuksia ja loput 19 toiminnanharjoittajia sekä rakennusten omistajia ja haltijoita koskevia velvollisuuksia.

Pelastuslain pykälien lisäksi pelastusviranomaisen valvottavaksi on säädetty joitakin kemikaalilainsäädännön säädöksiä. Pelastusviranomaisen valvoo muun muassa:

- vaarallisten kemikaalien säilytystä
- vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia
- jakeluasemia
- palavien nesteiden ja kaasujen myymäläsäilytystä
- ilotulitteiden varastointia kaupan yhteydessä.

Kemikaalien säilytyksen osalta sovellettavia pykäläitä on muutamia, kun taas teollisen käsittelyn ja varastoinnin osalta tulee osata soveltaa sekä kemikaaliturvallisuuslakia, että useita muita asetuksia. Arvioiva valvontamenetelmä ei ota kantaa laajamittaiseen vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, jota valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto.

3.2. Valvontamenetelmän rakenne

Arvioivan valvontamenetelmän sisällöistä *valvontakohta* on ns. perusyksikkö. Se on pienin yksittäinen kokonaisuus, jonka tasoa arvioivalla valvontamenetelmällä arvioidaan. Valvontakohtia ovat muun muassa:

- pelastussuunnitelmasta tiedottaminen
- pelastustien ajokelpoisuus ja esteettömyys
- paloilmotuksen huolto ja kunnossapito
- kemikaalivaraston vuotojen hallinta.

Kukin valvontakohta on luokiteltu useampaan eri luokkaan, joiden avulla valvonnan yhteydessä tehdyt, valvontakohtiin liittyvät havainnot voidaan ryhmitellä erilaisia käyttötarkoituksia ja analyysyjä varten. Seuraavaksi esiteltävä valvontakohtien ryhmittely perustuu siihen, miten valvontakohdat esitetään kohteen valvontapolulla.

Valvontakohtien valvontapolun mukainen luokittelu

Valvontapolulla tarkoitetaan kullekin kohteelle yksilöllisesti muodostuvaa valvontakäynnin runkoa. Valvontapolku kuvaa, mitä velvollisuuksia kohteella sen ominaisuuksien ja toiminnan perusteella on, eli valvovan viranomaisen näkökulmasta sitä, mitä asioita kyseisessä kohteessa on valvottava.

Valvontapolulla valvontakohdat luokitellaan moduuleihin ja moduulit edelleen osa-alueisiin. Rakenne on luotu ennen kaikkea valvonnan tekijän näkökulmasta ja sen tavoitteena on sähköisen työvälineen aikana ollessa käytössä helpottaa ja nopeuttaa tehtyjen havaintojen kirjaamista.

Rakenne myös muistuttaa valvonnan suorittajaa siitä, mihin asioihin tulisi muistaa kiinnittää huomiota.

Valvontakohtia on kaikkiaan määritelty 186 kappaletta. Ne on jaoteltu asiakokonaisuuksittain niin kutsuttuihin moduuleihin, joita rakenteessa on 38. Valvontakohtia per moduuli on 2–15. Moduuleja ovat muun muassa:

- pelastussuunnitelma
- pelastustie
- hätäkeskukseen kytketty paloilmoin
- kemikaalivarasto.

Osa-alueita on neljä:

- turvallisuuden suunnittelu
- rakennus ja sen ympäristö
- laitteet ja varusteet
- vaaralliset kemikaalit.

Moduulit jakaantuvat näihin osa-alueisiin. Niiden ulkopuolelle jää ainoastaan tiettyjen erityiskohteiden moduulit, joista hankkeen aikana laadittiin turvetuotantoalueiden paloturvallisuutta koskeva kokonaisuus. Seuraavissa kappaleissa rakennetta on avattu osa-alueittain vielä hieman tarkemmin.

Turvallisuuden suunnittelu

Turvallisuuden suunnittelu osa-alueeseen kuuluu kolme moduulia:

- vaarojen ja riskien arviointi
- pelastussuunnitelma
- poistumisturvallisuusselvitys.

Vaarojen ja riskien arviointi

- Vaarojen ja riskien arvioinnin toteuttaminen
- Tunnistetut onnettomuusriskit
- Toimenpiteiden suunnitteleminen
- Vaarallisten kemikaalien riskit
- Räjähdyksivaaran arviointi

Pelastussuunnitelma

- Kuvaus vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
- Kuvaus tilojen turvallisuusjärjestelyistä
- Ohjeet vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- Toimintaohjeet vaara- ja onnettomuustilanteiden varalle
- Omatoiminen varautuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
- Ajantasaisuus
- Tiedottaminen
- Tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käyttötavan muutos

Poistumisturvallisuusselvitys

- Selvityksen ajantasaisuus
- Poistumisturvallisuusjärjestelyiden arviointipäätöksen mukaisuus
- Henkilökunnan perehdyttäminen

Kuva 3: Turvallisuuden suunnittelu -osa-alue

Vaarojen ja riskien arviointi on kaikkia kohteita koskeva velvollisuus, joten kyseinen moduuli kuuluu kaikkien kohteiden valvontapolulle. Kaiken riskienhallinnan ja varautumisen tulee pohjautua oikein toteutettuun riskienarviointiprosessiin.

Moduulin sisällä prosessi on jaettu kolmeen osaan:

1. Vaarojen ja riskien arvioinnin toteuttaminen (onko riskienarviointimenetelmä valittu ja toteutettu oikein kohteeseen sopivalla tavalla?)
2. Tunnistettujen onnettomuusriskien (ovatko kohteessa tunnistettu ne onnettomuusriskit, joihin tulisi olla varautunut?)
3. Toimenpiteiden suunnittelu (onko tunnistettujen riskien perusteella suunniteltu riskien hallitsemiseksi riittävät toimenpiteet?)

Vaarojen ja riskien arviointi -moduuliin kuuluu lisäksi kaksi muuta valvontakohtaa (vaarallisten kemikaalien riskit ja räjähdysvaaran arviointi), jotka tulevat arvioitaviksi vain, mikäli kohteessa on vaarallisia kemikaaleja tai tiloja, joissa voi syntyä räjähdysvaarallisia ilmaseoksia.

Pelastussuunnitelma -moduuli koostuu pelastuslain ja -asetuksen mukaisista sisällöistä.

Poistumisturvallisuusselvityksen osalta tulee huomioida, että arvioivalla valvontamenetelmällä ei ole tarkoitus suorittaa poistumisturvallisuuden arviointia vaan moduuli koostuu määräaikaisella valvontakäynnillä valvottavista asioista. Poistumisturvallisuuden arviointiprosessi on siis määräaikaisen valvonnan rinnalla kulkeva erillinen prosessi.

Rakennus ja sen ympäristö

Rakennus ja sen ympäristö -osa-alue koostuu nimensä mukaisesti pääasiassa rakennukseen liittyvistä moduuleista (kuva 4). Osa-alue jakaantuu yhdeksään moduuliin, jotka ovat:

- merkinnät ja opasteet
- tilojen turvallinen käyttö
- pelastustie
- palo-osastointi
- poistuminen
- ilmanvaihtokanavat ja -laitteet
- tulisijat ja nuohous
- väestönsuojat
- muu lämmityslaitteisto

RAKENNUS JA SEN YMPÄRISTÖ

Merkinnät ja opasteet

- Osoitemerkintä
- Kiinteistötekniikan merkinnät ja opasteet
- Pelastushenkilöstölle vaarallisten tilojen ja laitteiden merkinnät
- Luvaton pelastusmerkintä

Tilojen turvallinen käyttö

- Tavarain säilyttäminen
- Sähkölaitteiden/-laitteistojen kunto ja käyttö
- Tulen käsittely
- Tulityöt
- Akkujen lataus
- Muut havaitut onnettomuusriskit

Pelastustiet

- Merkintä
- Ajokelpoisuus ja esteettömyys
- Ohjeistaminen ja osaaminen
- Ajokelpoisuuden ja esteettömyyden valvominen

Palo-osastointi

- Osastoivat rakenteet
- Ilmanvaihtokanavien osastointi
- Läpivientien tiivistykset
- Ohjeistaminen ja osaaminen
- Palo-ovien huolto ja kunnossapito

Poistuminen

- Poistumisreitien kulkukelpoisuus ja esteettömyys
- Poistumisreitien riittävyys
- Lukitukset ja ovien toiminta
- Ohjeistaminen ja osaaminen
- Jälkiheijastavat poistumisopasteet
- Turva- ja merkivalaistuksen sijoittelun näkyvyys
- Turva- ja merkivalaistuksen huolto ja kunnossapito

Ilmanvaihtokanavat ja -laitteet

- Huolto ja puhdistus
- Kohdepoistojen huolto ja puhdistus

Tulisijat ja nuohous

- Tulisijojen ja savuhormien rakenteet ja kunto
- Nuohous
- Nuohouksen turvallisuus
- Ohjeistaminen ja osaaminen

Väestönsuojat

- Merkinnät ja opasteet
- Väestönsuojan rakenteet ja kunto
- Poikkeusolojen ilmanvaihto
- Väestönsuojan varusteet
- Suojelumateriaalit
- Huolto ja kunnossapito
- Käyttöönottosuunnittelu

Muu lämmityslaitteisto

- Lämmityslaitteiston rakenteet ja kunto
- Huolto- ja kunnossapito (sis. nuohous)
- Kattilahuone

Kuva 4: Rakennus ja sen ympäristö -osa-alue

Osa-alueen moduulit ovat pelastusalan ammattilaiselle tuttuja kokonaisuuksia. Teknisempien asioiden rinnalla moduulien valvontakohtissa on tuotu esiin vastuuhenkilöiden velvollisuutta valvoa turvallisuusjärjestelyjen toteutumista sekä ohjeistamalla ja kouluttamalla huolehtia ihmisten osaamisesta. Monet turvallisuusjärjestelyt ovat hyödyttömiä, jos käyttäjät eivät osaa toimia oikein.

Valvontakohtien sisällöissä on pyritty lisäksi tekemään selväksi rajat pelastusviranomaisen ja esimerkiksi rakennusvalvontavaltaviranomaisen toimivallan välillä. Lähtökohtaisesti pelastusviranomaisen ei tule antaa korjausmääräyksiä, jotka perustuvat rakentamismääräyksiin. Lisäksi pelastusviranomaisen voi valvontatehtävässään soveltaa ainoastaan voimassa olevia säännöksiä, ellei ole nimenomaisesti säädetty jotain muuta.

Laitteet ja varusteet

Laitteet ja varusteet osa-alue (kuva 5) koostuu 15 eri moduulista:

- alkusammutuskalusto
- palovaroittimet
- sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet
- palovaroitinjärjestelmä
- paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä
- hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin
- hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä
- automaattinen sammutuslaitteisto
- kaasusammutuslaitteisto
- kiinteät sammutusvesiputkistot
- painovoimainen savunpoisto
- koneellinen savunpoisto
- evakuointihissit
- palomieshissit
- muu laite tai varuste.

LAITTEET JA
VARUSTEET

<p>Alkusammutuskalusto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opasteet • Määrä ja sijoittelu • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen 	<p>Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Huolto ja kunnossapito • Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen • Kohdekortti • Paloilmoittimen ohjaukset
<p>Palovaroittimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Määrä ja sijoittelu • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen 	<p>Automaattinen sammutuslaitteisto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot ja opasteet • Huolto ja kunnossapito • Suojausaluekaaviot/käyttöohjeet • Ohjeistaminen ja osaaminen
<p>Sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Määrä ja sijoittelu • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen 	<p>Kaasusammutuslaitteisto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot, opasteet ja käyttöohjeet • Ohjeistaminen ja osaaminen • Huolto ja kunnossapito
<p>Palovaroitinjärjestelmä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opasteet ja käyttöohjeet • Määrä ja sijoittelu • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen 	<p>Kiinteät sammutusvesiputkistot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot, opasteet ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito
<p>Paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot ja opasteet • Huolto ja kunnossapito • Paikantamiskaaviot • Ohjeistaminen ja osaaminen • Paloilmoittimen ohjaukset 	<p>Koneellinen savunpoisto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito
<p>Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot ja opasteet • Huolto ja kunnossapito • Paikantamiskaaviot • Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen • Erheelliset paloilmotukset • Ohjeistaminen ja osaaminen • Kohdekortti • Paloilmoittimen ohjaukset 	<p>Painovoimainen savunpoisto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito
	<p>Evakuointihissi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot, opasteet ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen
	<p>Palomieshissi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot, opasteet ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen
	<p>Muu laite tai varuste</p> <ul style="list-style-type: none"> • Merkinnot, opasteet ja käyttöohjeet • Huolto ja kunnossapito • Ohjeistaminen ja osaaminen

Kuva 5: Laitteet ja varusteet -osa-alue

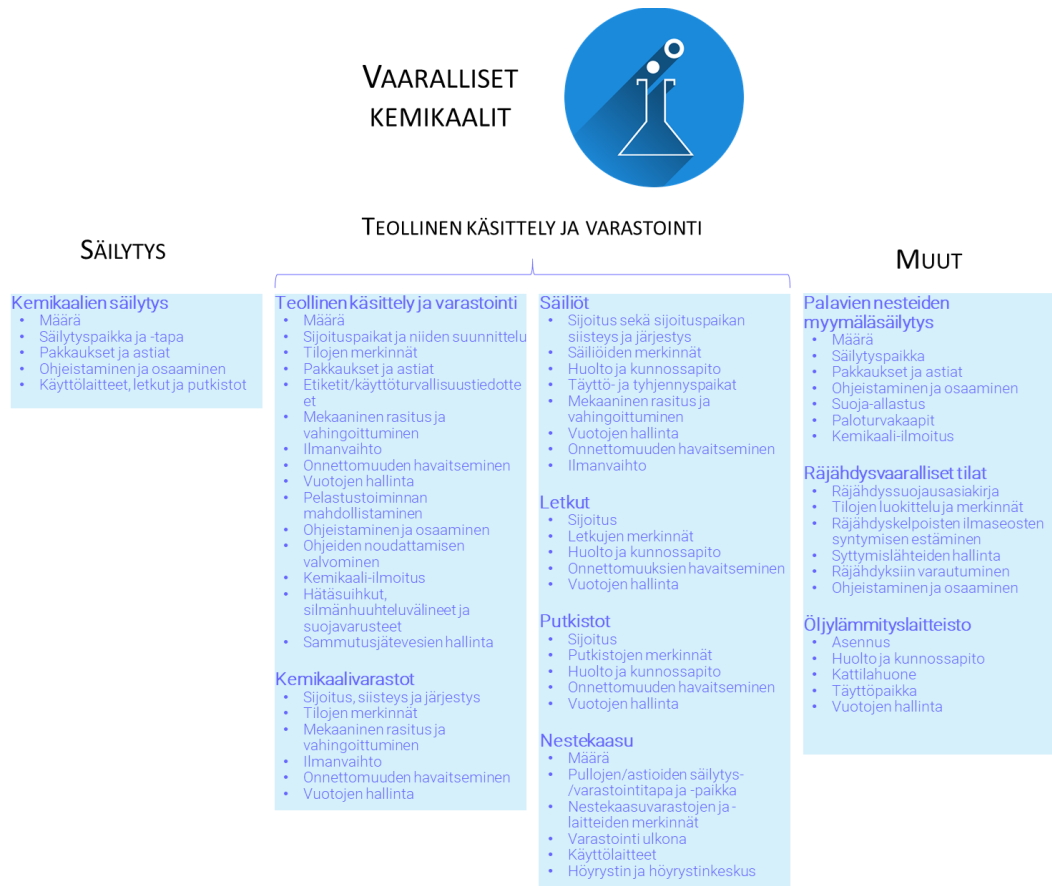
Vaikka osa-alueessa on paljon moduuleita, on epätodennäköistä, että yhdessäkin valvontakohteessa olisi kaikkia laitteita. Esimerkiksi erilaisia palonilmaisulaitteistoja kohteessa on yleensä korkeintaan yksi tai kaksi. Moduuleissa on huomioitu myös vielä toistaiseksi hieman harvinaisempia laitteita kuten palomies- ja evakointihissit. Osa-alueeseen kuuluu lisäksi myös moduuli *muu laite tai varuste*, jota voi käyttää silloin, kun valvontakohteessa on jokin muu kuin osa-alueen moduulien joukosta valmiiksi löytyvä laite tai varuste.

Moduulien valvontakohteet ovat rakenteeltaan keskenään hyvin samankaltaisia. Samoin kuin rakennus ja sen ympäristö -osa-alueessa, ohjeistamiseen ja osaamiseen liittyviä valvontakohteita on tuotu selkeästi esiin myös laitteet ja varusteet -osa-alueen moduuleissa.

Vaaralliset kemikaalit

Vaaralliset kemikaalit -osa-alue (kuva 6) koostuu yhteensä kymmenestä moduulista:

- kemikaalien säilytys
- teollinen käsittely ja varastointi
- kemikaalivarastot
- säiliöt
- putkistot
- letkut
- nestekaasu
- räjähdysvaaralliset tilat
- palavien nesteiden myymäläsäilytys
- öljylämmityslaitteisto

Kuva 6: Vaaralliset kemikaalit -osa-alue

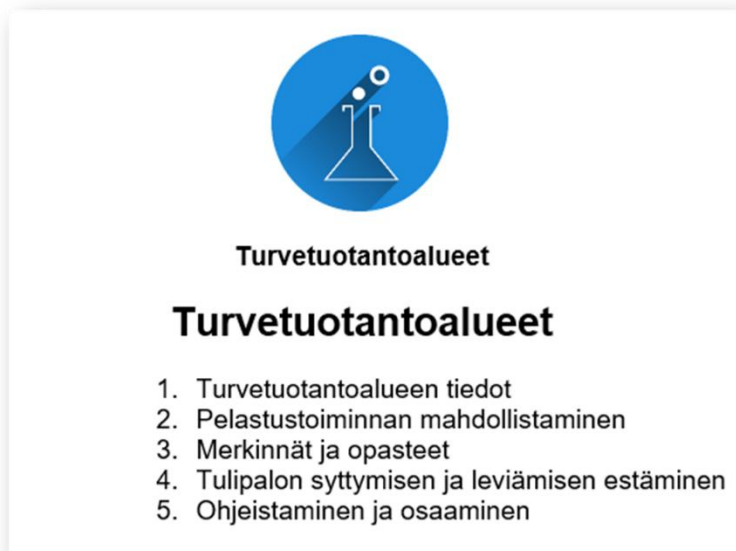
Osa-alue on jaettu lainsäädännön vaatimusten perusteella kahteen tasoon: kemikaalien säilytykseen ja kemikaalien vähäiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin. Kemikaalien säilytystä valvottaessa käytetään moduulia kemikaalien säilytys. Kemikaalien vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin kanssa käytetään saman nimistä moduulia ja lisäksi kohteen ominaisuuksien mukaisesti muita osa-alueen moduuleja. Lisäksi osa-alueeseen kuuluu mm. palavien nesteiden myymäläsäilytys moduuli.

Myös kemikaaliosa-alueeseen on tuotu ohjeistamiseen, osaamiseen sekä ohjeiden noudattamisen valvontaan liittyviä valvontakohtia. Vaarallisia kemikaaleja valvottaessa tulee ottaa huomioon se, että arvioivaa valvontamenetelmää käytetään määräaikaisessa valvonnassa, eikä sillä ole tarkoitus tehdä kemikaalipäätöstä. Teollisen käsittelyn ja varastoinnin osalta valvontakohtien sisällöissä on otettu huomioon, että ilmoitusvelvollisissa kohteissa valvotaan ennen kaikkea sitä, vastaako toiminta jo tehtyä kemikaalipäätöstä.

Kemikaaliosion rakenteen toimivuutta on syytä tarkastella käytön aikana. Teollinen käsittely ja varastointi -moduulissa sisältää tällä hetkellä 15 valvontakohtaa ja on siten laajin valvontamenetelmän moduuleista. Myös esimerkiksi putkistot ja letkut -moduulien yhdistämistä on ehdotettu.

Muut

Muita erityiskohteiden moduuleja laadittiin hankkeen aikana yksi: turvetuotantoalueiden paloturvallisuutta käsittelevä moduuli (kuva 7).

Kuva 7: Turvetuotantoalueet -moduulin valvontakohdat

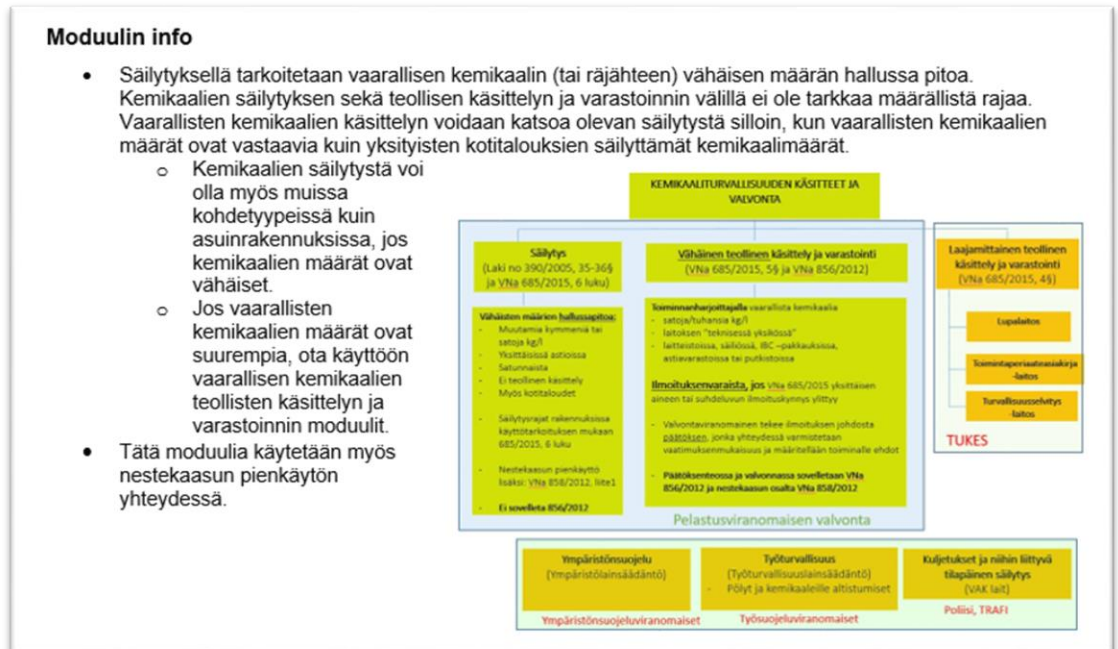
Moduulia on nimensä mukaisesti tarkoitus käyttää ainoastaan turvetuotantoalueiden valvonnan yhteydessä. Jatkossa erityiskohteiden moduuleja tarvittaneen lisää esimerkiksi viljankuivaamoita ja jakeluasemia varten.

3.3. Tarkastusohjeet ja infotekstit

Kunkin valvontakohdan yhteyteen on laadittu tarkastusohjeita ja infotekstejä, joiden tarkoituksena on toimia muistin tukena valvonnan suorittajalle ja yhdenmukaistaa valvontaa. Jatkossa infoja on

mahdollista käyttää alustana myös pelastuslaitosten yhdessä sopimien linjausten ja laintulkintojen jalkauttamiselle.

Infotekstejä on sekä moduuli- että valvontakohtakohtaisia. Moduulien infot (kuva 8) koostuvat koko moduuliin liittyvistä infoteksteistä sekä moduuliin liittyvästä lainsäädännöstä.

Kuva 8: Esimerkki moduulikohtaisesta infotekstistä

Moduuleihin liittyvä lainsäädäntö on kuvattu teknisten määrittelyiden yhteydessä. Käyttöönottovaiheen yhteydessä ajantasainen lainsäädäntö on syytä vielä tarkistaa ja vasta sitten lisätä infokorttien yhteyteen.

Valvontakohtien infokortit koostuvat tarkastusohjeista sekä valvontakohtaan liittyvästä infotekstistä (kuva 9).

	1951	1954	1959	1963	1971	1986	1991	2001	2011
Sulkutila									
Kiinteä sulkuhuone		X							
Kiinteä sulkuhuone tai tarvittaessa käytönnettävä sulkutila			X	X	X	X	X	X	X
Kiinteät kehykset sulkutilalle							X	X	X
Yhteydet									
Puhelinpistoke tai matkapuhelimen kuuluvuus				X	X	X	X	X	X
Antennipistoke							X	X	

Kuva 9: Valvontakohtaan liittyvät tarkastusohje ja infoteksti

Tarkastusohjeisiin on listattu toimintatapoja, joilla kyseisen turvallisuusjärjestelyn vaatimuksen mukaisuutta voisi valvoa. Info-osioon on taas kerätty turvallisuusjärjestelyyn liittyviä vaatimuksia, linjauksia ja muuta hyödyllistä tietoa.

3.4. Valvontasisältöjen ylläpitotarpeet

Valvontamenetelmää tulee kehittää jatkuvasti niin toiminnallisuuksien, mutta myös sisältöjen osalta. Valvontamenetelmän sisältöjen tulisi päivittyä mahdollisimman reaaliaikaisesti esimerkiksi lainsäädännön tai toimintaympäristön muuttuessa. Lisäksi sisältöihin tulisi saada päivitettyä valtakunnalliset linjaukset, uusien tutkimusten tulokset sekä hyväksi havaitut käytännöt.

Keskeisessä osassa on käyttäjiltä kerättävä palaute, jonka antamisen on oltava mahdollisimman helppoa. Lisäksi tiedon kulku päivitystarpeista (lainsäädännön muutokset, linjaukset, uudet ohjeet) päivitysten tekijöiden suuntaan tulee olla tehokasta, jotta päivitystarpeet saadaan huomioitua mahdollisimman nopealla aikataululla.

Jotta sisällöt jalkautuvat, on tehtyistä muutoksista myös tiedotettava esimerkiksi sovelluksen avautuessa näytölle ilmestyvän infolaatikon muodossa. Merkittävistä muutoksista on syytä tiedottaa myös laajemmin ja tarvittaessa järjestää käyttökoulutusta.

Hankkeen päätyttyä valvontamenetelmän omistajuus on pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelualueella.

4. TEKNISET MÄÄRITTELYT

Teknisten määrittelyjen osalta hankkeen aikana arvioivalle valvontamenetelmälle luotiin toiminnalliset määrittelyt, mutta ei ei-toiminnallisia määrittelyjä. Lähtökohtana on, että arvioivaa valvontamenetelmää käytetään mobiililaitteella osana OE-sovellusta. Tehdyt määrittelyt sisältävät seuraavat dokumentit:

- käsitemalli
- tietovirtakaavio
- valvontakohtien luokittelutaulukko
- kuvaus toiminnallisuuksista sekä havainnekuvien kanssa laadittuna PowerPoint -esityksenä että käyttäjätarinoina.

Lisäksi on laadittu määrittelyitä muun muassa valvontapolun muodostumisesta, valvonnan sisältöön vaikuttavasta lainsäädännöstä sekä arvioinnin muodostumisesta.

OE-sovelluksen hankintaprosessin ollessa vielä kesken osa tehdyistä dokumenteista on määrittelyt salassa pidettäväksi, minkä takia sovelluksen suunniteltua toimintaa käsitellään tässäkin raportissa vain pintapuolisesti. Teknisiä määrittelyitä tulee vielä tarkentaa järjestelmätoimittajalle sovelluskehityksen aikana.

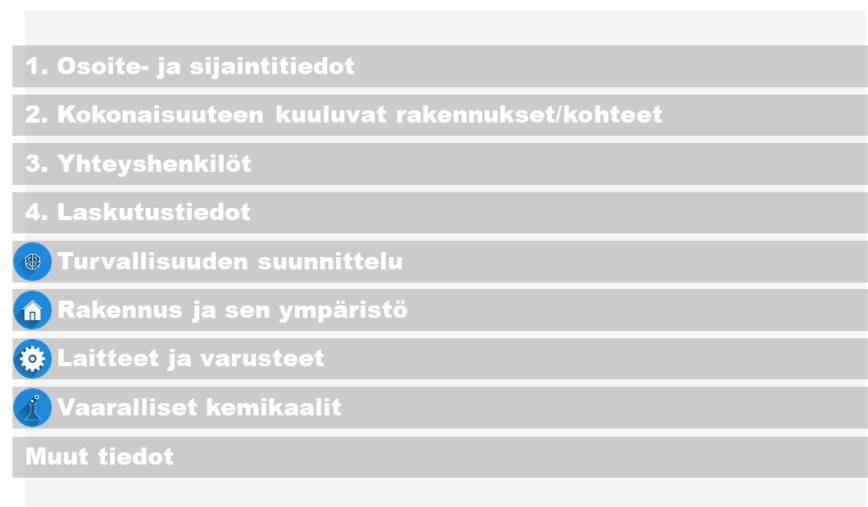
Valvontakäynnin eteneminen voidaan teknisten määrittelyjen näkökulmasta jakaa neljään pääkohtaan:

1. tietojen tarkastaminen
2. havaintojen kirjaaminen
3. arvioinnin tarkasteleminen
4. tietojen hyväksyminen.

Eri kohtien sisältöjä on avattu tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

1. Tietojen tarkastaminen

Tietojen tarkistamisella tarkoitetaan sekä valvonnan sisällön määrittämiseksi että valvonnan suorittamiseksi muuten tarvittavien tietojen (kuten yhteys- ja laskutustietojen) tarkistamista ja päivittämistä (kuva 10).

Kuva 10: Havainnekuva aihekokonaisuuksista, joita tietojen tarkistaminen koskee

Tietojen tarkistamista voi halutessaan tehdä osittain jo ennen kohteeseen lähtemistä, mutta joidenkin tietojen tarkistaminen on järkevää ja mahdollista tehdä vasta paikan päällä, kun tarvittavat tiedot saa tarkistettua asiakkaalta.

Keskeinen osa tietojen tarkistamista on kohteen erilaisten velvollisuuksien, ominaisuuksien sekä turvallisuusjärjestelyjen tietojen tarkistaminen. Suuri osa näistä tiedoista on tarkoitus saada OE-sovellukseen kohteen tietoihin suoraan muista tietokannoista, jolloin valvonnan tekijän tehtäväksi jää ainoastaan tarkistaa tietojen paikkansapitävyys. Tietojen tarkistamisen jälkeen sovellus muodostaa kohteelle valvontapolun.

Kohteen tietoja on mahdollista muokata myös valvontakäynnin aikana, jos valvonnan suorittaja huomaa, että kohteen tiedoissa on esimerkiksi ylimääräisiä tai puuttuvia turvallisuusjärjestelyitä. Perustietoja muokkaamalla myös kohteen valvontapolku päivittyy.

2. Havaintojen kirjaaminen

Ennen kuin valvonnan tekijä pääsee aloittamaan valvontaan liittyvien havaintojen kirjaamisen, esittää järjestelmä kohteen ominaisuuksiin perustuvaa riski- ja tilastotietoa, kuten kohdetyypissä yleisimmin havaittuja puutteita. Näin valvonnan tekijä osaa kohdistaa huomionsa erityisesti kohdetyypille merkittäviin seikkoihin. Tiedot päivittyvät järjestelmän käytön aikana sitä mukaa, kun dataa eri valvontakohteista kertyy.

Valvontakäynnin aikana valvonnan suorittaja voi kirjata tekemänsä havainnon valitsemalla havainnon valmiiksi luokiteltujen esimerkkihavaintojen joukosta tai kirjata havainnon itse. Tällöin valvonnan suorittajan on myös luokiteltava tekemänsä havainto sen perusteella, kuinka se vaikuttaa kohteen turvallisuustasoon.

Valmiiksi luokiteltujen esimerkkihavaintojen lisäksi valvontakohtiin on kirjattu ns. kumuloituvia havaintoja. Kaikkien havaintojen osalta vaikutusta velvollisuuksien noudattamiseen ei voida aina tehdä heti, vaan johtopäätelmän tekemiseksi tarvitaan useita havaintoja. Tällaisissa tapauksissa valvonnan suorittajan on mahdollista luokitella havaintojen vaikutus turvallisuustasoon vasta valvontakäynnin lopuksi. Järjestelmä muistuttaa automaattisesti luokittelun tarpeesta ennen kuin valvontakäynnin voi päättää.

Havainnoille on lisäksi mahdollista kirjata lisätietoja sekä kohdistaa havainto joko rakennukseen, tilaan tai toiminnanharjoittajaan, lisäksi havainnon liitteeksi voi lisätä kuvia. Kaikki kirjatut tiedot siirtyvät automaattisesti OE-sovellukseen ja pöytäkirjalle. Teknisissä määrittelyissä on otettu huomioon myös mahdollisuus lisätietojen sanelemiseen.

Valvontakohdasta toiseen siirtyminen on tehty mahdollisimman helpoksi, sillä tyypillisesti valvottavat asiat tulevat valvontakäynnillä vastaan sattumanvaraisessa järjestyksessä. Mistä tahansa valvontakohdasta toiseen pääsee kahdella tai kolmella painalluksella, riippuen siitä minkälaiset asetukset käyttäjä on valinnut. Valvonnan tekijä voi myös koska tahansa tarkastella listausta tekemistään havainnoista sekä tarkistaa asiat, joihin valvontapolun perusteella pitäisi vielä kiinnittää huomiota.

Valvontakäynnin aikana valvonnan suorittajalla on mahdollisuus tarkastella infotekstejä ja tarkastusohjeita. Sisältöjä pystyy hakemaan myös valvontamenetelmän hakuominaisuudella.

Havaintojen kirjaamisesta ei pääse etenemään valvontakäynnin seuraavaan vaiheeseen, mikäli valvontakohtiin ei ole kirjattu yhtäkään havaintoa. Arvioivan valvontamenetelmän määrittelyissä on määritelty 12 valvontakohtaa, jotka koskevat kaikkia valvontakohteita ja joihin on pakko kirjata havainto ennen valvonnan päättämistä. Lukittuja valvontakohtia ovat:

- vaarojen ja riskien arviointi: vaarojen ja riskien arvioinnin toteuttaminen
- vaarojen ja riskien arviointi: tunnistetut onnettomuusriskit
- vaarojen ja riskien arviointi: toimenpiteiden suunnitteleminen

- merkinnät ja opasteet: osoitemerkintä
- tilojen turvallinen käyttö: tavaran säilyttäminen
- poistuminen: poistumisreittien kulkukelpoisuus ja esteettömyys
- poistuminen: poistumisreittien riittävyys
- poistuminen: lukitukset ja ovien toiminta
- poistuminen: ohjeistaminen ja osaaminen
- alkusammutuskalusto: määrä ja sijoittelu
- alkusammutuskalusto: huolto ja kunnossapito
- alkusammutuskalusto: ohjeistaminen ja osaaminen.

Lukitut valvontakohdat eivät tarkoita sitä, että ne olisivat ainoat tai pakolliset asiat, joita kohteessa on valvottava, vaan niiden tarkoituksena on varmistaa, ettei kohteen arviointiraporttiin jää yhtään arviointikategoriaa, jonka tulos olisi muodostunut ilman tehtyjä havaintoja. Lukitut valvontakohdat parantavat siten arviointituloksen luotettavuutta ja uskottavuutta.

3. Arvioinnin tarkasteleminen

Arviointituloksen muodostamiseksi sovellus järjestää kohteen valvontapolulla olleet valvontakohdat uudelleen määriteltyihin arviointikategorioihin ja luo kohteelle arviointiraportin. Arviointiraportin avulla valvonnan tulos voidaan esittää asiakkaalle helposti ymmärrettävässä muodossa ja osoittaa, miten valvontakäynnillä tehdyt havainnot vaikuttavat turvallisuuteen.

4. Tietojen hyväksyminen ja valvonnan merkitseminen valmiiksi

Ennen valvonnan päättämistä, on valvonnan tekijän vielä tarkastettava kirjaamansa havainnot. Tietojen tarkastamisen ja hyväksymisen jälkeen valvontakäynnillä kirjatut havainnot ja muut tiedot siirtyvät valmiiksi myös pöytäkirjalle. Varsinainen pöytäkirjan viimeistely ja asiakirjan tarkistaminen tehdään OE-sovelluksen ”puolella”. Pöytäkirjalle siirtyvien tietojen lisäksi tiedot siirtyvät myös OE-sovelluksen perustietoihin, jolloin ne ovat käytettävissä pelastuslaitosten suunnittelutyössä.

5. ARVIOINTI

Arvioinnilla tarkoitetaan prosessia, jonka perusteella kohteelle muodostuu arviointitulos. Arviointitulos esitetään neljään arviointikategoriaan jaetulla arviointiraportilla. Tärkeää on huomioida, että arviointiraportti ja palotarkastuspöytäkirja ovat eri asioita. Arviointiraportti on pöytäkirjaa vapaamuotoisempi ja se toimitetaan asiakkaalle varsinaisen pöytäkirjan liitteenä.

Arviointitulos kuvaa sitä, kuinka hyvin kohde noudattaa juuri heitä koskevia pelastuslaista ja muista säädöksistä johtuvia velvollisuuksia. Siten esimerkiksi vanhojen säädösten ja vaatimusten mukaan toteutetut turvallisuusratkaisut eivät heikennä kohteen arviointitulosta, mikäli velvollisuuksista on muuten huolehdittu. Vaikkeivat erilaiset vanhojen säädösten mukaiset turvallisuusratkaisut vaikutakaan arviointitulokseen, ovat ne kuitenkin arvokasta tietoa, jota kannattaa kerätä valvontakäyntien yhteydessä. Tiedoista voi olla hyötyä esimerkiksi pelastustoiminnassa tai kohteen tai alueen kokonaisriskejä arvioitaessa.

5.1. Arviointituloksen muodostuminen

Arviointi muodostuu valvonnassa kirjattujen havaintojen perusteella. Arviointituloksen muodostamiseksi ei siis tarvitse tehdä muuhun valvontatehtävään nähden ylimääräistä havainnointia, vaan samat havainnot toimivat pohjana sekä palotarkastuspöytäkirjan että arviointiraportin muodostamiseen.

Arviointitulos muodostetaan ensin kullekin valvontakohdalle, minkä jälkeen valvontakohdat luokitellaan arviointikategorioihin. Lopullinen arviointiraportti kohteelle muodostuu arviointikategorioiden arviointituloksista. Määrävää kummallakin tasolla ovat huonoimmalle tasolle arvioidut havainnot.

Arviointikategorian tulos ei voi määräytyä ilman yhtään valvonnan tekijän kirjaamaa havaintoa. Tästä syystä jokaisesta arviointikategoriasta on määriteltävä vähintään yksi lukittu valvontakohta.

Arviointiasteikko

Arviointitasoja on neljä: kriittisiä puutteita, turvallisuutta heikentäviä puutteita, täyttää vaatimukset ja hyviä käytäntöjä.

Kriittisiä puutteita	Asia on jätetty kokonaan hoitamatta tai sen hoitamisessa on merkittäviä puutteita.
Turvallisuutta heikentäviä puutteita	Asian hoitamisessa on puutteita, jotka eivät ole kriittisiä, mutta kuitenkin heikentävät turvallisuutta.
Täyttää vaatimukset	Asia on hoidettu vaatimusten mukaisesti.
Hyviä käytäntöjä	Asia on hoidettu yli minimivaatimusten, hyviä käytäntöjä luoden tai noudattaen.

Taulukko 1: Arviointiasteikko

Hyvien käytäntöjen tason on haluttu kannustavan toteuttamaan pieniä parannuksia, joilla voi kuitenkin olla turvallisuuden kannalta merkittävä vaikutus.

Valvontakohdan arviointitulos

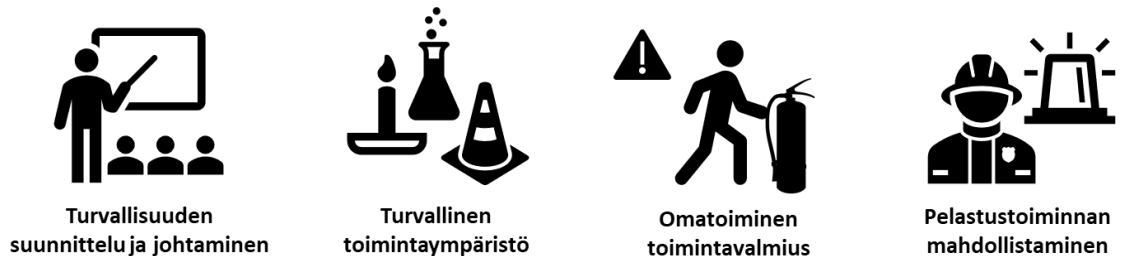
Havaintoja kirjatessaan tulee valvonnan tekijän määrittellä, mitä havainto kertoo valvontakohtaan liittyvän velvollisuuden noudattamisesta ja määrittellä valvontakohta sen perusteella jollekin

arviointiasteikon tasoista (esitely jäljempänä). Sisältömäärittelyjen yhteydessä tuotetut esimerkkihavainnot on luokiteltu valmiiksi arviointiasteikon tasoille. Vaihtoehtoisesti valvonnan tekijän on tehtävä määrittely itse kirjatessaan havainnon. Ns. kumuloituvat havainnot valvonnan suorittaja arvioi oikealle tasolle valvontakäynnin lopuksi.

Jos valvontakohtaan liittyen ei ole kirjattu yhtään havaintoa, saa valvontakohta automaattisesti valvontakäynnin lopuksi arviointituloksen *täyttää vaatimukset* ("ei havaittu puutteita"). Tällöin oletus on, että asiaan on kiinnitetty huomiota, mutta sen osalta ei ole tehty erityisiä havaintoja. Jos asiaan ei ole kiinnitetty lainkaan huomioita, on valvontakohta pitänyt merkitä luokkaan *ei valvottu*.

Arviointikategoriat

Valvontakäynnin aikana valvontakohdat on jaettu valvonnan tekijän kannalta loogisiin osa-alueisiin ja moduuleihin. Arviointiraportin muodostamiseksi valvontakohdat jaetaan uudelleen neljään arviointikategoriaan (kuva 11).

Kuva 11: Turvallisuuden ketju

Ajatuksen tasolla kaksi ensimmäistä arviointikategoriaa koskevat toimenpiteitä, joita pitäisi tehdä onnettomuuden välttämiseksi, ja kaksi jälkimmäistä kertovat siitä, kuinka hyvät mahdollisuudet onnettomuudesta on selviytyä mahdollisimman pienin vahingoin. Näin syntyy niin sanottu "turvallisuuden ketju".

Havaintojen jakaminen arviointikategorioihin konkretisoi, miten erilaiset puutteet vaikuttavat kohteen turvallisuuteen. Asiakkaan voi olla helpompaa hahmottaa esimerkiksi kiinteistötekniikan opasteiden ja paikantamiskaavioiden merkitys, kun hän raportin avulla näkee puutteiden vaikuttavan pelastajien mahdollisuuksiin toimia tehokkaasti. Arviointikategorioiden esittelytekstit löytyvät liitteestä 3.

5.2. Arviointiraportti

Arviointiraportti muodostuu seuraavista osista arviointitulosta kuvaavasta hymynaamasta, sitä ympäröivästä kuvaajasta, havainnoista, joiden perusteella valvontakohtien arviot ovat muodostuneet sekä arviointituloksen mukaisesta palautetekstistä.

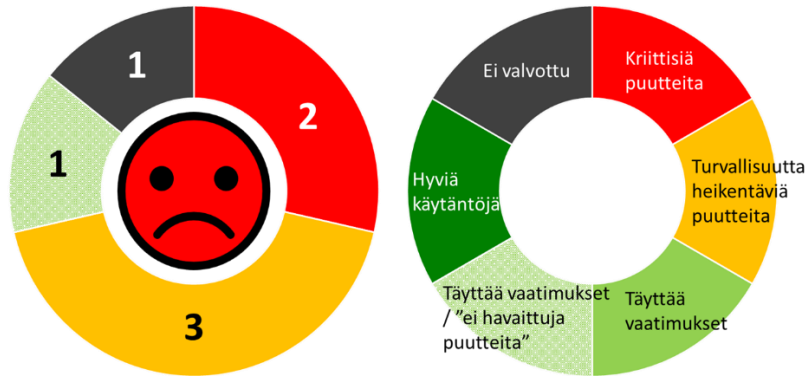
Hymynaamoja on neljä erilaista (kuva 12).

Kuva 12: Arviointitulosta kuvaavat hymynaamat.

Punainen, surullinen naama merkitsee sitä, että arviointikategoriasta löytyy kriittisiä puutteita, keltainen, että kategoriassa on turvallisuutta heikentäviä puutteita, vaaleanvihreä sitä, että kategoria täyttää vaatimukset ja tummanvihreä sitä, että kategorian kaikissa valvontakohdissa on käytössä hyviä käytäntöjä. Kunkin arviointikategorian tulos määräytyy sen perusteella, mille arviointiasteikon tasolle kyseisen kategorian huonoin valvontakohta on määritelty.

Hymynaama saa ympärilleen kuvaajan, joka kuvaa sitä, kuinka moni kategorian valvontakohdista on saanut minkäkin arviointituloksen.

Kuva 13: Hymynaaman ympärille muodostuva kuvaaja ja kuvaajan värien merkitykset

Arvioinnin läpinäkyvyyden takaamiseksi raportissa näkyvät myös arviointituloksen perusteena olevat havainnot. Näin myös asiakas voi itse tarkistaa, millä perusteella arviointi on muodostunut.

Hymynaaman ja kuvaajan lisäksi asiakas saa arviointituloksen mukaisen lyhyen kirjallisen palautteen. Erilaisia palautetekstejä on jokaisessa arviointikategoriassa kymmenen. Valvonnan tekijän ei tarvitse itse valita palautetekstiä, vaan sähköisessä työvälineessä oikea palauteteksti valikoituu automaattisesti kirjattujen havaintojen perusteella.

Palauteteksti määräytyy ensisijaisesti arviointikategorian huonoimman arviointituloksen saaneen valvontakohdan mukaan. Tämän lisäksi arviointitekstin määrääntymiseen vaikuttaa se, kuinka monta prosenttia arviointikategorian arvosanoista on saanut kyseisen huonoimman arviointituloksen. Näin eri tasoille kohteille saadaan heidän tarpeisiinsa soveltuva palauteteksti.

Huonoimman valvontakohdan mukainen siviili turvallisuustilasto	Heikko			Heikentynyt			Hyvä			Erinomainen
Reiostus kaikista arviointikategorian valvontakohdista										
 Turvallisuuden suunnittelu ja turvallisuusosaaminen	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on paljon vakavia puutteita, minkä vuoksi riskit eivät ole hallinnassaan ja turvallisuuden toteutuminen jää sattuun varaan. Ryhdykää välittömästi toimen puuttuvien suunnitelmien ja käytäntöjen luomiseksi sekä henkilöiden osaamisen kehittämiseksi.	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on useita vakavia puutteita, minkä takia turvallisuustilanne on huonosti hallinnassaan. Ryhdykää välittömästi toimen puuttuvien suunnitelmien ja käytäntöjen luomiseksi sekä henkilöiden osaamisen kehittämiseksi.	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on yksittäisiä vakavia puutteita, minkä takia turvallisuuden toteutuminen jää osittain sattuman varaan. Tilanteen korjaaminen vaatii pikaisia toimenpiteitä. Täydentäkää suunnitelmanne ja tarkentakaa käytäntöjanne sekä henkilölle annettua ohjeistusta.	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on paljon parannettavaa. Tilanteen korjaaminen vaatii pikaisia toimenpiteitä. Täydentäkää suunnitelmanne ja tarkentakaa käytäntöjanne sekä henkilölle annettua ohjeistusta.	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on jonkin verran parantamisen varaa. Täsmentäkää käytäntöjanne ja toimitusprosessin, jotta turvallisuuksilanne olisi paremmin hallinnassaan.	Turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosamisessa on vielä hieman parantamisen varaa. Täsmentäkää käytäntöjanne ja toimitusprosessin. Pienillä parannuksilla saavutate lain vaatiman tason.	Olette turvallisuuden suunnittelussa tilanteen tasolla. Olette laatineet vaaditut suunnitelmat sekä luoneet tarvittavat käytännöt turvallisuuden ylläpitoon ja seurantaan sekä varmistaneet henkilöiden riittävän osaamisen. Ylläpitäkää turvallisuustasoa myös jatkossa ja pyrkikää ottamaan käyttöön turvallisuutta edistäviä hyviä käytäntöjä.	Turvallisuuden suunnittelu ja ihmisten turvallisuusosaaminen on hyvällä tasolla kehittämällä turvallisuuden suunnittelua ja henkilöiden osaamista, voitte toimia esimerkinä muille!	Toimintanne on esimerkillistä! Teillä on osaat ihmiset sekä monia turvallisuuden suunnittelun käytäntöjä, jotka ylittävät vähimmäisvaatimukset. Pitäkää kiinni hyvistä käytännöistänne myös tulevaisuudessa.	Bravo! Suunnittelette ja johdatte turvallisuutta järjestelmällisesti ja innovatiivisesti, ja ihmiset kohteassanne ovat erittäin osaavia. Toimittehan suunnanantajina ja edelläkävijänä myös jatkossa!

Kuva 14: Esimerkki arviointituloksen perusteella määräytyvistä palauteteksteistä.

Ensisijaisen arviointiraportin lisäksi tehdyt havainnot on mahdollista jaotella moduuleittain, teemoittain tai säädöksittäin. Havaintojen jaottelu useammalla eri tavalla antaa valvonnan tekijälle mahdollisuuden havaintojen syiden ja seurausten analysointiin.

5.3. Arviointitulosten hyödyntäminen

Arviointituloksia voidaan hyödyntää niin yksittäisten kohteiden valvonnassa kuin myös laajemmin pelastuslaitoksen toiminnan suunnittelussa.

Yksittäisessä valvontakohteessa

Valvonnan tekijälle arviointitulos luo mahdollisuuden analysoida tekemiään havaintoja jäsennellysti. Etenkin suuremmissa kohteissa, jossa havaintoja tehdään paljon, on hyödyllistä saada johtopäätösten tekemisen tueksi apua järjestelmästä.

Arviointiraportti toimii myös keskustelun tukena havainnollistamalla asiakkaalle valvonnan tuloksia ja erityisesti sitä, miten puutteet vaikuttavat kohteen turvallisuustasoon. Tätä tukemaan arvioinnista saatavat palautetekstit on varta vasten laadittu yleiskieliseksi ja helposti ymmärrettäväksi tekstinhuollon ammattilaisen kanssa. Keskustelun käyminen arviointiraportin ääressä voi siis olla helpompaa kuin pelkkien muistiinpanojen tai palotarkastuspöytäkirjan avulla.

Arviointituloksen näkeminen konkreettisenä kuvaajana voi myös luoda asiakkaassa halun parantaa arvioinnin tuloksia ja näin ollen kehittää kohteessa tehtävää, omatoimiseen aktiivisuuteen perustuvaa turvallisuustyötä.

Hyödyntämismahdollisuudet pelastuslaitoksen suunnittelutyössä

Pelastuslaitosten suunnittelutyöhön kohteiden arviointitulosten analysointi tuo monenlaisia uusia mahdollisuuksia. Tavoitteena on tietenkin kyetä kohdentamaan valvontaa ja muita tukitoimenpiteitä riskiperusteisesti ja mahdollisimman vaikuttavalla tavalla. Mahdollista voi olla esimerkiksi:

- Muokata valvontavälejä arviointitulosten perusteella.
- Arvioida valvonnan vaikuttavuutta arviointitulosten kehitystä seuraamalla.
- Suunnitella ja valita parhaiten kohteelle tai kohdetyypille soveltuvia valvonta-/tukikeinoja.
- Tehdä alueellisia tai kohdetyyppikohtaisia teemavalvontoja tai viestintäkampanjoita.

Jotta näistä mahdollisuuksista saadaan paras mahdollinen hyöty, on mahdollisuus valvontavälien muuttamiseen ja tukikeinojen kohdentamiseen tulevaisuudessa huomioitava pelastuslaitosten valvontasuunnitelmissa sekä niiden tekoa ohjaavassa valvontasuunnitelmaohjeessa.

Neljään arviointikategoriaan jaettu arviointitulos tuo sekä uusia mahdollisuuksia entistä täsmällisempään tukikeinojen räätälöintiin, mutta myös uudenlaisia haasteita suunnittelutyölle. Jos kohteen ongelmat esimerkiksi ovat erityisesti turvallisuuden suunnittelussa ja turvallisuusosaamisessa, voi sopivin tukikeino olla turvallisuuskoulutus valvonnan sijasta. Näin käytettävissä olevilla resursseilla voidaan mahdollisimman tehokkaasti vaikuttaa kohteiden turvallisuustason kehittämiseen.

Entistä hienojakoisempaa tiedonluokittelua voidaan hyödyntää myös osaamisenhallinnassa. Jos esimerkiksi kemikaaliturvallisuuteen liittyviä havaintoja tehdään hyvin vähän, voidaan ryhtyä tarkemmin selvittämään, onko kemikaalivalvontaan liittyvässä osaamisessa puutteita.

6. KÄYTTÖÖNOTTOSUUNNITELMA JA KOULUTUSMATERIAALI

Arvioivan valvontamenetelmän käyttöönotto on sidoksissa OE-sovelluksen käyttöönottoon. Tämän hetkisen (kesäkuun alku 2020) tiedon mukaan OE-sovelluksen käyttöönotto voisi olla mahdollista vuoden 2022 aikana. Sovelluskehitykseen ja käyttöönottoon liittyvät suunnitelmat eivät ole kuitenkaan vielä täysin täsmentyneet, joten Arvinkaan osalta yksityiskohtaisen käyttökoulutuksen antaminen ei ole vielä mahdollista tai ajankohtaista.

On kuitenkin toivottavaa, että pelastuslaitokset ottaisivat hankkeen aikana laadittuja materiaaleja mahdollisimman laajasti käyttöön jo ennen sähköisen järjestelmän käyttöönottoa. Näin materiaalit saadaan heti hyötykäyttöön ja valvontamenetelmän sisällöt tutuiksi jo ennen sovelluksen käyttöönottoa. Näin kerralla uutena ei tule sekä sisällöt että uusi työväline. Materiaaleihin tutustumisen myötä päästään myös keräämään kehitysideoita sekä toivottavasti käymään keskustelua mahdollisista eriävistä laintulkinnosta sekä niistä johtuvista linjaustarpeista.

Valvontamenetelmän sisältöihin tutustuminen suositellaan sisällytettäväksi uusien työntekijöiden perehdytykseen. Valvontatyötä aloitteleva voi saada etenkin tarkastusohjeista itselleen vinkkejä valvontakäyntien tekemiseen. Lisäksi valmiiksi valvontakohtiin kirjatusta esimerkkihavainnoista voi saada ideoita asioista joihin valvontakäynnillä tulisi kiinnittää huomiota.

Lisäksi laadittuja valvontasisältöjä suositellaan käsiteltävän yhdessä kaikkien valvontaa tekevien henkilöiden kanssa koulutustilaisuuksissa, tiimipalavereissa tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa. Hankkeessa laaditut materiaalit voi myös ottaa käyttöönsä itseopiskelumateriaaleina tai niitä voi hyödyntää omassa valvontatyössään. Esimerkkihavainnoissa, tarkastusohjeissa ja infoteksteissä on varmasti jotakin uutta tai ainakin muistia virkistävää myös kokeneelle tarkastajalle.

Luonnollisesti materiaalien sisältöjä voi käyttää koulutusaineistona sekä hyödyntää valvontatyössä myös muuten kuin edellä kuvatuilla tavoilla. Materiaalien sisältö on tuotettu pelastuslaitoksille yhteiseen käyttöön, joten sen hyödyntäminen on sekä sallittua että toivottua. Yksi hankkeen tärkeimmistä tavoitteista on ollut pelastuslaitosten toimintatapojen yhdistäminen, joten toiveena kuitenkin on, että materiaaleista ei tehdä omia, pelastuslaitoskohtaisia versioita. Kaikista jatkokehitysideoista tulee palautetta, joka toimii pohjana yhteisten valvontakäytäntöjen ja laintulkintojen muodostamisessa.

Koulumaali-koulutus

Pelastusopiston ylläpitämälle Koulumaali-verkko-oppimisalustalle on luotu kurssi, joka käsittelee erityisesti arvioivan valvontamenetelmän toimintalogiikkaa ja arvioinnin muodostumista. Kurssi on tarkoitettu kaikille valvontatyön parissa työskenteleville ja sille pääsee kirjautumaan pelastuslaitoskohtaisella ryhmävaimella, joka on toimitettu kaikille pelastuslaitoksille.

Kurssi koostuu intron lisäksi viidestä osasta, joissa käydään läpi:

- arvioivan valvontamenetelmän taustaa
- valvontamenetelmän rakennetta ja sisältöä
- havaintojen kirjaamista
- arviointiraporttia
- materiaalien hyödyntämistä ennen sähköistä työvälinettä.

Osioiden sisällöt ovat sekä luettavissa että katsottavissa ja kuunneltavissa videomuodossa.

Muu valmisteltu koulutusmateriaali

Koulumaalikirssin lisäksi hankkeen aikana valmisteltiin arvioivasta valvontamenetelmästä kertova esite, jonka on tarkoitus toimia helposti sisäistettävänä Arvin ”mainoksena”.

Kuva 16: Arvioivan valvontamenetelmän esite

Hankkeen uutislehdet ja muut viestintä- ja esitysmateriaalit ovat myös vapaasti pelastuslaitosten käytettävissä hankkeen päättymisen jälkeen. Päätöswebinaarin tallenne on katsottavissa Kunta.tv:n sivuilla vuoden ajan.

7. LOPUKSI

Hankkeen keskeiset tavoitteet saavutettiin. Hankkeen aikana luotiin sekä sisällölliset että tekniset määrittelyt, sekä koulutusmateriaalia arvioivan valvontamenetelmän toiminnasta. Viestintää tehtiin säännöllisesti hankkeen etenemisen ajan ja se osaltaan toivottavasti edistää ja helpottaa myös Arvin käyttöönottoa, kun se aika vihdoin koittaa.

Jatkokehitystarpeitakin kuitenkin edelleen jäi, eikä Arvin kehitystyö saa päättyä hankkeen päättämiseen. Jatkokehitystarpeista on käyty läpi seuraavassa luvussa. Lopuksi on vielä arvioitu hankemallin soveltuvuutta tämän kaltaiseen kehitystyöhön.

7.1. Jatkokehitystarpeet

Hankkeen aikana tehtyä määrittelytyötä on tarvetta vielä täsmentää ja kehittää niin sisällöllisten kuin teknistenkin määrittelyjen osalta. Samoin koulutusmateriaaleista tarvitaan vielä yksityiskohtaisemmin sovelluksen toimintaa käsittelevää koulutusmateriaalia. Sen laatiminen on luonnollisestikin mahdollista vasta sovelluskehityksen edettyä pidemmälle. Käyttöönottovaiheen käyttökoulutus nivoutuu tiiviisti yhteen OE-sovelluksen muun käyttökoulutuksen kanssa.

Jatkokehitystarpeiden osalta kartoitettu tapaa, jolla näitä voisi tulevaisuudessa toteuttaa. Koska osa jatkokehitys- ja ylläpitotarpeista niistä linkittyy vahvasti muun onnettomuuksien ehkäisyyn sovelluksen kehitystyöhön, jatkuu asiasta keskustelu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelualueen ja tietohallinnon ohjausryhmän välillä. Tässä vaiheessa hankkeen materiaalit luovutetaan turvallisuuspalvelualueen hallinnoitavaksi.

Sisältömäärittelyt

Hankkeen aikana sisältömäärittelyt tehtiin ennen kaikkea määräaikaisen valvonnan tarpeisiin. Tulevaisuudessa on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että kaikki pelastuslaitoksen valvonta suoritettaisiin samalla työvälineellä. Määräaikainen valvonta on pelastuslaitoksen valvonnan muodoista kattavin, joten nyt hankkeen aikana tehdyt määritykset toimivat hyvänä pohjana myös muille valvonnan muodoille. Ennen valvontasisältöjen määrittämistä muille valvonnan muodoille, kannattaa arvioivasta valvontamenetelmästä kuitenkin kerätä käyttökokemuksia ja palautetta. Näin muita valvonnan muotoja päästään kehittämään mahdollisimman valmiilta ja toimivalta pohjalta.

Tiettyjen erityiskohteiden valvontasisällöistä hankkeen aikana laadittiin turvetuotantoalueiden paloturvallisuutta käsittelevä moduuli. Valvontakohteiden joukossa on myös muita kohdetyyppejä, jotka vaativat omat erityismoduulinsa tai vähintään omia valvontakohtiaan. Tällaisia kohdetyyppejä ovat esimerkiksi jakeluasemat, viljankuivaamot ja maatilat. Kuten muiden valvontamuotojen määrittelyiden osalta, myös erityiskohteiden määrittelyt kannattaa tehdä vasta ensimmäisten käyttökokemusten jälkeen. Nyt tehdyt sisältömäärittelyt toimivat pohjana myös erityiskohteiden moduuleihin ja valvontakohtiin.

Mahdollista ei vielä ole ollut myöskään tuottaa kohdetyyppikohtaisia riski-infoja, jotka kertoisivat valvonnan tekijälle, mihin asioihin missäkin kohdetyypissä olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Infoihin on tarkoitus kerätä tietoa kohdetyypissä yleisesti havaituista puutteista, riskeistä sekä muista valvonnan suorittamiseen vaikuttavista asioista, kuten rakennuksen rakennusvuoden aikaisista rakennusmääräyksistä. Infokorttien tarkemmat sisältömäärittelyt on syytä tehdä valvontamenetelmän käyttöönottovaiheessa, ja osa sisällöstä alkaa kertyä vasta sovelluksen käytön aikana.

Infoteksteihin ja tarkastusohjeisiin liittyvä kuvitus on vielä toteuttamatta. Kuvituksen avulla on mahdollista havainnollistaa infojen sisältöjä ja nopeuttaa niiden käyttämistä. Hankkeen aikana laadittiin yhdessä työryhmän kanssa kovalista valvontasisältöihin liittyvistä kuvatarpeista.

Toivottavaa olisi, että pelastuslaitoksilla olisi yhteinen kuvapankki, josta kaikki pelastuslaitokset voisivat käyttää kuvia esimerkiksi omassa viestinnässään. Samaa kuvapankkia voitaisiin sitten hyödyntää arvioivan valvontamenetelmän kuvituksessa.

Kieliversioita ei tuotettu hankkeen aikana lainkaan, vaan tarvittavat käännökset jätetään hoidettavaksi samassa yhteydessä muiden OE-sovelluksen sisältöjen vaatimien käännösten yhteydessä. Tällä tavoin varmistetaan se, että termistö ja sanasto ovat samat. Lisäksi sovellusten kehitystyö on tässä vaiheessa pidemmällä, joten kieliversioihin ei tarvitse tehdä niin paljon päivitys- ja muutostyötä kuin kehityksen tässä vaiheessa tehdyille käännöksille.

Suoraan asiakaskäyttöön tarkoitettua versiosta on ollut ideoita, ja tulevaisuudessa arvioiva valvontamenetelmä voisikin myös toimia asiakkaiden käyttöön tarkoitettuna paloturvallisuuden itsearviointivälineen pohjana. Tämä vaatisi sisältöjen osalta ammattisanaston ennen kaikkea avaamista ja tarkastusohjeiden kehittämistä entisestä ohjaavampaan muotoon.

Tekniset määrittelyt ja käyttökoulutus

Sovelluksen kehittämisvaiheessa hankkeen aikana tehtyjä teknisiä määrittelyjä tulee vielä tarkentaa laitteistotoimittajalle. Samoin on tärkeää päästä testaamaan tehtyjen määrittelyjen toimivuutta käytännössä, sillä hankkeen aikana tämä ei ollut vielä mahdollista. Tällä varmistetaan se, että tulevasta sovelluksesta tulee käyttäjäystävällinen ja toimiva.

7.2. Palaute hankemallista

Hanketyöntekijöiden näkökulmasta kahden hanketyöntekijän malli on koettu erittäin toimivaksi. Se on mahdollistanut työtehtävien jakamisen työntekijöiden kiinnostuksen kohteet ja osaamisalueet huomioiden. Lisäksi ratkaisuvaihtoehtoista keskusteleminen ja kompromissien tekeminen on tuonut varmasti parempia lopputuloksia kuin yksin asioista päättäminen. Lisäksi kahden työntekijän mallissa avainhenkilöriski on huomattavasti pienempi kuin yhden hanketyöntekijän mallissa. Jos se resurssien puolesta on mahdollista, tulisi kahden työntekijän mallia suosia myös tulevissa pelastustoimen kehityshankkeissa.

Hankkeen parissa työskenteli suhteellisen tiiviisti myös pelastuslaitosten edustajista koostuva työryhmä. Viimeisen palaverin yhteydessä pidetyssä palautetilaisuudessa työryhmän roolin olleen hankkeen kannalta merkittävä ja työryhmän jäsenet kokivat päässeensä jakamaan näkemyksiään ja ammattitaitoaan. Työryhmän työskentelyn koettiin myös edistäneen pelastuslaitosten välistä yhteistyötä.

Työryhmä koki, että pelastustoimen kehitystyötä on tiettyyn pisteeseen asti mahdollista tehdä oman työn ohessa työryhmätyöskentelynä, mutta laajemmassa kehitystyössä projektien hankkeistaminen koettiin toimivaksi ja mielekkääksi ratkaisuksi. Kun työskentely on ensin aloitettu yhteisellä foorumilla, on sitoutuminen myös hankkeen tuloksiin helpompaa.

Hanketyöntekijät pystyvät myös aloittamaan työnsä jo valmiiden pohdintojen ja yhteisesti sovittujen periaatteiden pohjalta. Täten työn tulos heijastelee laajempaa näkemystä ja todennäköisesti palvelee paremmin myös loppukäyttäjää.

LIITTEET

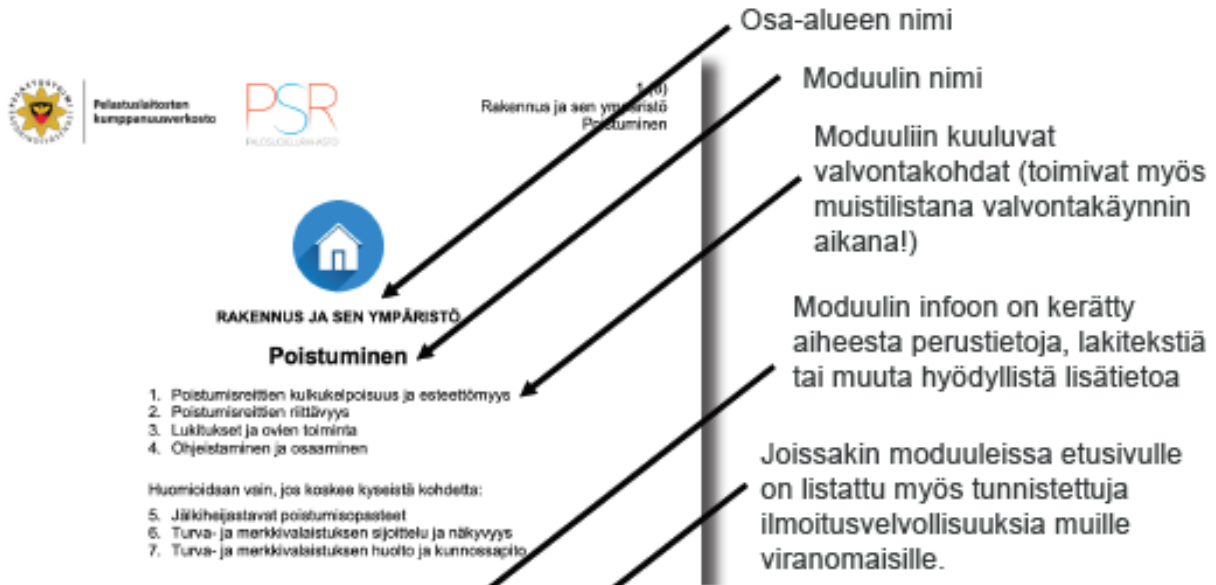
Liite 1: Moduulidokumenttien rakenne

Liite 2: Valvontakohdat luokiteltuna valvontapolulle

Liite 3: Arviointikategorioiden esittelytekstit

Liite 4: Valvontakohdat luokiteltuna arviointikategoriottain

Liite 1: MODUULIDOKUMENTTIEN RAKENNE

Rakennus ja sen ympäristö
Poistuminen

RAKENNUS JA SEN YMPÄRISTÖ

Poistuminen

1. Poistumisreitien kulkukelpoisuus ja esteettömyys
2. Poistumisreitien riittävyys
3. Lukitukset ja oven toiminta
4. Ohjeistaminen ja osaaminen

Huomioidaan vain, jos koskee kyseistä kohdetta:

5. Järjestykselliset poistumisopasteet
6. Turva- ja merkivalaistuksen sijoittelu ja näkyvyys
7. Turva- ja merkivalaistuksen huolto ja kunnossapito

Moduulin info

- Oikeustapaus: Käräjätalous tuomitsi kaupan myymäläpäällikön uloskäytävien tavaroiden johdosta 35 päiväsakkoon pelastusrikkomus [14.7.2010 101744](#)

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto

2 (8)
Rakennus ja sen ympäristö
Poistuminen

Muut pöytäkirjalle tehtävät merkinnät

- Ilmoitusvelvollisuus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Tukes): laitteen, asennusohjeiden tai tarkastusohjeiden toimintaan liittyen.
- Ilmoitus rakennusvalvontaviranomaiselle: Poistumisjärjestelyt eivät vs
- Suositus pöytäkirjalle: Järjestykselliset poistumisopasteet suositellaan turva- ja merkivalaistusjärjestelmäksi.
- Suositus valvontakertomukseen: Pelastusviranomaisen suosittelee p. siten, että kaikki rakennuksen opasteet ovat samantasoisia.

1. Poistumisreitien kulkukelpoisuus ja esteettömyys

Poistumisreitillä säilytetään tavaraa siten, että poistuminen reitin kautta estyy tai hidastuu merkittävästi.

- Maa, mikä?

Havaintojen määrät ja laadusta riippuen joko kriittiset tai turvallisuustasoa heikentävät havainnot

- Kulkureitillä säilytetään tavaraa.
- Uloskäytävien edessä säilytetään tavaraa.
- Osaotoksissa uloskäytävissä säilytetään tavaraa.
- Varusteita ei ole varustettu kintun tilkaan.
- Uloskäytävien oven tilvikunnossapidosta ei ole huolehdittu.

Poistumisreitillä säilytetään tavaraa siten, että poistuminen hidastuu.

- Maa, mikä?

Poistumisreitit ovat kulkukelpoisia ja esteettömiä tavaroiden.

- Poistumisreitit ovat kulkukelpoisia ja esteettömiä tavaroiden.

Hyvät käytännöt ja suositukset

- + Laitetaan on merkitty alue, jolla tavaroiden säilyttäminen on sallittu tai kielletty. Kohteessa suoritetaan omatoimista valvontaa poistumisreitien esteettömyyden varmistamiseksi. Poistumisreitit käytetään läpi säännöllisesti turvallisuuskävelyillä.

Valvontakohtan nimi

Värikköillä tekstillä on ns. johtopäätöstekstit. Ne kertovat, miten tehty havainto vaikuttaa kohteen turvallisuustasoon

Esimerkkihavainnot on tarkoitettu nopeuttamaan havaintojen kirjaamista.

Tarkastusohjeiden ja infotekstien tarkoituksena on toimia muistin tukena sekä yhtenäistää tapoja tehdä valvontaa ja tulkita vaatimuksia.

Tarkastusohje

- Tarkasta, että poistumisreitit ovat kulkukelpoisia ja esteettömiä tavaroiden.
- Tarkasta, ettei osastoissa uloskäytävissä säilytetä mitään tavaraa.
- Tarkasta poistumisreitillä olevat auki.
- Tarkasta lisäksi, että uloskäytävien oven edessä on kiky turvyöt.

Info

- Poistumisreitit (= uloskäytävät sekä näihin johtavat kulkureitit) on pidettävä kulkukelpoisina ja esteettöminä, jotta niitä voidaan käyttää onnettomuusilanteessa turvallisesti ja tehokkaasti.
- Uloskäytävien johdolla otaksella käytävillä tavaroiden säilyttäminen on sallittua, jos se ei estä tai hankahda poistumista. Kulkureitillä voi säilyttää tavaraa seuraavien ehtojen:
 - o Sisäinen käytävä ei havennu uloskäytävillä kapenevalle.
 - o Esimerkiksi, jos uloskäytävän ovi on 120 cm leveä, ei sisäinen käytävä saa kaventaa alle 120 senttimetriksi.
 - o Tavaraa ei saa säilyttää siten, että sisäinen käytävä muuttuu aakkoisrakoksi. Tavarat on suositeltavaa sijoittaa esimerkiksi vain jonnakkaisella puolella käytävää.
- Uloskäytävien oven tilvikunnossapito tulee huomioida. Varsinkin ovat, jotka eivät ole normaalisti käytössä voivat jäädä tavalla huomioimatta.
- Varuste tulee varustaa kintun tilkaan, jos pelastusviranomaiskeskus varoittaa maaperästä tai muusta turvallisuutta pelkällä on yli 3,5 metriä.

Liite 2: VALVONTAKOHDAT LUOKITELTUNA VALVONTAPOLULLE

TURVALISUUDEN SUUNNITTELU

- Vaarojen ja riskien arviointi**
- Vaarojen ja riskien arvioinnin toteuttaminen
 - Tunnistatut onnettomuusriskit
 - Toimenpiteiden suunnitteleminen
 - Vaarallisten kemikaalien riskit
 - Rajähdysvaaran arviointi
- Pelastussuunnitelma**
- Kuvaus vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
 - Kuvaus tilojen turvallisuusjärjestelystä
 - Ohjeet vaarallisten tilojen onnettomuuksien ehkäisemiseksi
 - Toimintaohjeet vaarallisten onnettomuustilanteiden varalle
 - Omatoiminen varautuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
 - Ajantasaisuus
 - Tiedottaminen
 - Tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käytötvän muutos
- Poistumisturvallisuus selvitys**
- Selvityksen ajantasaisuus
 - Poistumisturvallisuusjärjestelyiden arviointipäätöksen mukaisuus
 - Henkilökunnan perehdyttäminen

RAKENNUS JA SEN YMPÄRISTÖ

- Merkinnät ja opasteet**
- Osoitemerkintä
 - Kiinteistökannan merkinnät ja opasteet
 - Pelastushenkilöstölle vaarallisten tilojen ja laitteiden merkinnät
 - Luvatonta pelastustiemerkintä
- Tilojen turvallinen käyttö**
- Tavaran säilyttäminen
 - Sähkölaitteiden/-laitteistojen kunto ja käyttö
 - Tulen käsittely
 - Tulityöt
 - Akkujen lataus
 - Muut havaitut onnettomuusriskit
- Pelastustiet**
- Merkintä
 - Ajokelpoisuus ja esteettömyys
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Ajokelpoisuuden ja esteettömyyden valvominen
- Palo-osastointi**
- Osastot ja rakenteet
 - Ilmanvaihtokanavien osastointi
 - Läpivientien tiivistyksen
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Palo-ovien huolto ja kunnossapito
- Poistuminen**
- Poistumisreitit kulkukelpoisuus ja esteettömyys
 - Poistumisreitien riittävyys
 - Lukitukset ja ovien toiminta
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Jälkijääneistä poistumisopasteet
 - Turva- ja merkivalaistuksen sijoittelu ja näkyvyys
 - Turva- ja merkivalaistuksen huolto ja kunnossapito
- Ilmanvaihtokanavat ja -laitteet**
- Huolto ja puhdistus
 - Kohdepoistojen huolto ja puhdistus
- Tulisijat ja nuohous**
- Tulisijojen ja savuhormien rakenteet ja kunto
 - Nuohous
 - Nuohoustyön turvallisuus
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Väestönsuojat**
- Merkinnät ja opasteet
 - Väestönsuojan rakenteet ja kunto
 - Poikkeusolojen ilmanvaihto
 - Väestönsuojan varusteet
 - Suojelutermiteerit
 - Huolto ja kunnossapito
 - Käyttöönnoton suunnittelu
- Muu lämmityslaitteisto**
- Lämmityslaitteiston rakenteet ja kunto
 - Huolto- ja kunnossapito (sis. nuohous)
 - Kattihuone

LAITTEET JA VARUSTEET

- Alkusalustuskalusto**
- Opasteet
 - Määrä ja sijoittelu
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Palovaroitimet**
- Määrä ja sijoittelu
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Sähköverkkoon kytketyt palovaroitimet**
- Määrä ja sijoittelu
 - Paikantamiskaaviot
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Palovarointijärjestelmä**
- Opasteet ja käyttöohjeet
 - Määrä ja sijoittelu
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Paloilmoitin ilman häätäkeskusyhteyttä**
- Merkinnät ja opasteet
 - Huolto ja kunnossapito
 - Paikantamiskaaviot
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Paloilmoittimen ohjaukset
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin**
- Merkinnät ja opasteet
 - Merkinnät ja opasteet
 - Paikantamiskaaviot
 - Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen
 - Erikoiset paloilmoitukset
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Kohdekortti
 - Paloilmoittimen ohjaukset
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä**
- Huolto ja kunnossapito
 - Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen
 - Kohdekortti
 - Paloilmoittimen ohjaukset
- Automaattinen sammutuslaitteisto**
- Merkinnät ja opasteet
 - Huolto ja kunnossapito
 - Suojausaluekaaviot/käyttöohjeet
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Kaasusammutuslaitteisto**
- Merkinnät, opasteet ja käyttöohjeet
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Huolto ja kunnossapito
- Kiinteät sammutusvesiputkistot**
- Merkinnät, opasteet ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
- Koneellinen savunpoisto**
- Merkintä ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
- Painovoimainen savunpoisto**
- Merkintä ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
- Evakuointihissi**
- Merkinnät, opasteet ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Palomieshissi**
- Merkintä, opasteet ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
- Muu laite tai varuste**
- Merkinnät, opasteet ja käyttöohjeet
 - Huolto ja kunnossapito
 - Ohjeistaminen ja osaaminen

VAARALLISET KEMIKAALIT

SÄILYTYS

- Kemikaalien säilytys**
- Määrä
 - Säilytyspaikka ja -tapa
 - Pakkaukset ja astiat
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Käyttölaitteet, letkut ja putkistot

TEOLLINEN KÄSITTELY JA VARASTOINTI

- Teollinen käsittely ja varastointi**
- Määrä
 - Sijotuspaikat ja niiden suunnittelu
 - Tilojen merkinnät
 - Pakkaukset ja astiat
 - Etiketti/käyttöturvallisuustiedotteet
 - Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
 - Ilmanvaihto
 - Onnettomuuden havaitseminen
 - Vuotojen hallinta
 - Pelastustoiminnan mahdollistaminen
 - Ohjeistaminen ja osaaminen
 - Ohjeiden noudattamisen valvominen
 - Kemikaali-ilmoitus
 - Hätäsuihkut, silmänhuuhteluvälineet ja suojavarusteet
 - Sammutusjärjestelmien hallinta

Kemikaalivarastot

- Sijotus, siisteys ja järjestys
- Tilojen merkinnät
- Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
- Ilmanvaihto
- Onnettomuuden havaitseminen
- Vuotojen hallinta

Säiliöt

- Sijotus sekä sijoituspaikan siisteys ja järjestys
- Säiliöiden merkinnät
- Huolto ja kunnossapito
- Täyttö- ja tyhjennyspaikat
- Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
- Vuotojen hallinta
- Onnettomuuden havaitseminen
- Ilmanvaihto

Letkut

- Sijotus
- Letkujen merkinnät
- Huolto ja kunnossapito
- Onnettomuuksien havaitseminen
- Vuotojen hallinta

Putkistot

- Sijotus
- Putkistojen merkinnät
- Huolto ja kunnossapito
- Onnettomuuden havaitseminen
- Vuotojen hallinta

Nestekaasu

- Määrä
- Pullien/astioiden säilytys-/varastointitapa ja -paikka
- Nestekaasuväestöjen ja -laitteiden merkinnät
- Varastointi ulkona
- Käyttölaitteet
- Höyrystin ja höyrystinkeskus

MUUT

Palaviiden nesteiden myymäläsäilytys

- Määrä
- Säilytyspaikka
- Pakkaukset ja astiat
- Ohjeistaminen ja osaaminen
- Suojäällestys
- Pakoturvakaapit
- Kemikaali-ilmoitus

Rajähdysvaaralliset tilat

- Rajähdysuojauksiasiakirja
- Tilojen lukittelu ja merkinnät
- Rajähdyskelpoisten ilmakestosten syntyminen estäminen
- Syntyneiden tilojen hallinta
- Rajähdysvaaran varautuminen
- Ohjeistaminen ja osaaminen

Öljylämmityslaitteisto

- Asennus
- Huolto ja kunnossapito
- Kattihuone
- Täyttöpaikka
- Vuotojen hallinta

Valvontakohtaan on aina kirjattava vähintään yksi havainto.

Valvontakohtaan on aina kirjattava vähintään yksi havainto, jos valvontakohta kuuluu kohteen valvontapolulle.

Liite 3: ARVIOINTIKATEGORIOIDEN ESITTELYTEKSTIT

Turvallisuuden suunnittelu ja turvallisuusosaaminen

Turvallisuuden suunnittelusta ja turvallisuusosaamisesta vastaavat rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja. Vastuuhenkilöiden tehtävänä on

- kartoittaa toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja suunnitella niiden perusteella, miten toiminta järjestetään turvallisesti
- varmistaa ohjeistamalla, kouluttamalla ja valvomalla, että tehtyjä suunnitelmia noudatetaan
- suunnitella huolto- ja kunnossapitotoimet, joita rakennus ja sen ympäristö, laitteet ja varusteet vaativat.

Turvallinen toiminta ja ympäristö

Suurin osa onnettomuuksista aiheutuu ihmisen toiminnasta. Kaikkien tuleekin joka päivä huolehtia turvallisuudesta ja pyrkiä estämään onnettomuuksia. Noudattamalla turvallisista toimintatapoja voidaan vähentää riskejä. Myös turvallisuusjärjestelyjen (esim. poistumisreitit, varusteiden ja laitteiden kunto) tarkkaileminen on jokaisen velvollisuus, ja poikkeavista havainnoista pitää ilmoittaa eteenpäin.

Toimintavalmius onnettomuustilanteessa

Kun vaara uhkaa tai onnettomuus on sattunut, on ensimmäisillä minuuteilla ratkaiseva merkitys. Erityisen ripeitä toimia tarvitaan tapaturman tai sairaskohtauksen sattuessa sekä tulipaloissa ja muissa tilanteissa, jotka vaativat nopeaa pelastautumista.

Omalla toiminnallaan kukin voi tehokkaasti estää ja rajoittaa vahinkoja. Sitä varten on kuitenkin oltava valmiina: henkilökunnan on osattava toimia, poistumisreittien on oltava vapaina ja tarvittavien välineiden on oltava saatavilla ja toimintakunnossa.

Pelastustoiminnan mahdollistaminen

Kun paikalle tarvitaan viranomaisapua, on sen saamisella yleensä kiire. Selkeät ja näkyvät osoitmerkinnät, opasteet ja ohjeet helpottavat pelastajien työtä. Merkinnät ovat tärkeitä myös ambulansseille ja viranomaisille.

Myös pelastajien työturvallisuudesta on huolehdittava. Pelastajien tarvitsemat reitit on pidettävä helpokulkuisina, ja vaarallisten tilojen, laitteiden ja aineiden sijainnit pitää opastaa selkeästi.

Liite 4: VALVONTAKOHDAT LUOKITELTUNA ARVIOINTIKATEGORIOITTAIN

Turvallisuuden suunnittelu ja turvallisuusosaaminen

Vaarojen ja riskien arviointi

- Vaarojen ja riskien arvioinnin toteuttaminen
- Tunnistetut onnettuusriskit
- Toimenpiteiden suunnitteleminen
- Vaarallisten kemikaalien riskit
- Rajähdyksvaaran arviointi

Pelastussuunnitelma

- Kuvaus vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä
- Kuvaus tilojen turvallisuusjärjestelystä
- Ohjeet vaaratilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- Toimintaohteet vaara- ja onnettomuustilanteiden varalle
- Omatoiminen varautuminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa
- Ajantasaisuus
- Tiedotaminen
- Tavanomaisesta poikkeava käyttö ja tilapäinen käytettävän muutos

Poistumisturvallisuus selvitys

- Selvityksen ajantasaisuus
- Henkilökunnan perehdyttäminen

Pelastustiet

- Ajokelpoisuus ja esteettömyyden valvominen

Väestönsuojat

- Käyttönoton suunnittelu

Rajähdyksvaaralliset tilat

- Rajähdyksvaarauksiasiakirja

Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin

- Erheelliset paloilmoitukset

Ohjeistamiseen ja osaamiseen liittyvät valvontakohdat

- Pelastustiet
- Palo-osastointi
- Palo-ovien huolto ja kunnossapito
- Poistuminen
- Tulisijat ja nuohous
- Alkusammutuskalusto
- Palovaroittimet
- Sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet
- Palovaroitinjärjestelmä
- Paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä
- Hätäkeskukseen kytketty palovaroitin
- Automaattinen sammutuslaitteisto
- Kaasusammutuslaitteisto
- Evakuointihissi
- Palomieshissi
- Muu laite tai varuste
- Kemikaalien säilytys
- Teollinen käsittely ja varastointi
- Rajähdyksvaaralliset tilat

Huoltoon ja kunnossapitoon liittyvät valvontakohdat

- Ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huolto ja puhdistus
- Kohdepoistojen huolto ja puhdistus
- Nuohous
- Väestönsuojat
- Muu lämmitys- ja lämmityslaitteisto
- Alkusammutuskalusto
- Palovaroittimet
- Sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet
- Palovaroitinjärjestelmä
- Paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä
- Hätäkeskukseen kytketty palovaroitin
- Hätäkeskukseen kytketty palovaroitin välittäjänä
- Automaattinen sammutuslaitteisto
- Kaasusammutuslaitteisto
- Kiinteät sammutusvesiputkistot
- Koneellinen savunpoisto
- Painovoimainen savunpoisto
- Evakuointihissi
- Palomieshissi
- Muu laite tai varuste
- Säiliöt
- Letkut
- Putkistot
- Öljylämmitys- ja lämmityslaitteisto

Teollinen käsittely ja varastointi

- Etiketit/käyttöturvallisuustiedotteet
- Ohjeiden noudattamisen valvominen
- Kemikaali-ilmoitus

Öljylämmitys- ja lämmityslaitteisto

- Asennus

Turvallinen toiminta ja ympäristö

Poistumisturvallisuus selvitys

- Poistumisturvallisuusjärjestelyiden arviointipäätöksenneumakaisuus

Tilojen turvallinen käyttö

- Tavaran säilyttäminen
- Sähkölaitteiden/laitteistojen kunto ja käyttö
- Tulen käsittely
- Tulityöt
- Akkujen lataus
- Muut havaitut onnettuusriskit

Palo-osastointi

- Osastotilat rakentee
- Ilmanvaihtokanavien osastointi
- Läpivientien tiivistykset

Tulisijat ja nuohous

- Tulisijojen ja savuhormien rakentee ja kunto
- Nuohoustyön turvallisuus

Muu lämmitys- ja lämmityslaitteisto

- Lämmitys- ja lämmityslaitteiston rakentee ja kunto
- Kattilahuone

Kemikaalien säilytys

- Määrä
- Säilytyspaikka ja -tapa
- Pakkaukset ja astiat
- Käyttölaitteet, letkut ja putkistot

Teollinen käsittely ja varastointi

- Määrä
- Sijoituspaikat ja niiden suunnittelu
- Pakkaukset ja astiat
- Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
- Ilmanvaihto

Kemikaalivarastot

- Sijoitus, siisteys ja järjestys
- Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
- Ilmanvaihto

Säiliöt

- Sijoitus, siisteys ja järjestys
- Täyttö- ja tyhjennyspaikat
- Mekaaninen rasitus ja vahingoittuminen
- Ilmanvaihto

Letkut

- Sijoitus

Putkistot

- Sijoitus

Nestekaasu

- Määrä
- Pullojen/astioiden säilytys-/varastointitapa ja -paikka
- Varastointi ulkona
- Käyttölaitteet
- Höyrystin ja höyrysinkeskus

Rajähdyksvaaralliset tilat

- Tilojen luokittelu ja merkinnät
- Rajähdyksvaarallisten tilojen ilmakehän syntyneen estämisen
- Sytymislaitteiden hallinta

Öljylämmitys- ja lämmityslaitteisto

- Kattilahuone
- Täyttöpaikka

Toimintavalmius onnettomuustilanteessa

Poistuminen

- Poistumisreitien kulkukelpoisuus ja esteettömyys
- Poistumisreitien riittävyys
- Lukitukset ja ovien toiminta
- Jälkijajastavat poistumisopasteet
- Turva- ja merkivalaistuksen sijoittelu ja näkyvyys
- Turva- ja merkivalaistuksen huolto ja kunnossapito

Väestönsuojat

- Merkinnät ja opasteet
- Väestönsuojan rakentee ja kunto
- Poikkeusolojen ilmanvaihto
- Väestönsuojan varusteet
- Suojelumateriaalit

Alkusammutuskalusto

- Opasteet
- Määrä ja sijoittelu

Palonilmaisulaitteiden määrä ja sijoittelu

- Palovaroittimet
- Sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet
- Palovaroitinjärjestelmä

Palovaroitinjärjestelmä

- Opasteet ja käyttöohjeet

Paloilmoittimen ohjaukset

- Paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä

Teollinen käsittely ja varastointi

- Hätäsuihkut, silmänhuuhteluvälineet ja suojavarusteet

Onnettomuuden havaitsemisen ja vuotojen hallinta

- Teollinen käsittely ja varastointi
- Kemikaalivarastot
- Säiliöt
- Letkut
- Putket
- Öljylämmitys- ja lämmityslaitteisto

Rajähdyksvaaralliset tilat

- Rajähdyksiin varautuminen

Pelastustoiminnan mahdollistaminen

Pelastustiet

- Ajokelpoisuus ja esteettömyys

Merkinnät, opasteet, käyttöohjeet ja paikanantamiskaaviot

- Osoteimerkinnyt
- Kiinteistötekniikan merkinnät ja opasteet
- Pelastushenkilöstölle vaarallisten tilojen ja laitteiden merkinnät
- Luvaton pelastustienmerkintä
- Pelastustiet
- Teollinen käsittely ja varastointi
- Kemikaalivarastot
- Rajähdyksvaaralliset tilat
- Paloilmoitin ilman hätäkeskusyhteyttä
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin
- Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä

- Automaattinen sammutuslaitteisto
- Kaasusammutuslaitteisto
- Kiinteät sammutusvesiputkistot
- Koneellinen savunpoisto
- Painovoimainen savunpoisto
- Evakuointihissi
- Palomieshissi
- Muu laite tai varuste
- Teollinen käsittely ja varastointi
- Kemikaalivarastot
- Säiliöt
- Letkut
- Putkistot
- Nestekaasuvarustot ja -laitteet

Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin

- Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen
- Erheelliset paloilmoitukset
- Kohdekortti

Hätäkeskukseen kytketty paloilmoitin välittäjänä

- Pelastushenkilöstön pääsy rakennukseen
- Kohdekortti

Teollinen käsittely ja varastointi

- Pelastustoiminnan mahdollistaminen
- Sammutusjätevesien hallinta